

ONVOORZICHTIGHEID GESTRAFT

DOOR REINOUD

J. G. G. G. G. G.

ROTTERDAM

J. M. BREDÉE'S BOEKHANDEL EN UITGEVERS-M^U.

Lammetje, waar is je herder? Bladz. 4.

ONVOORZICHTIGHEID GESTRAFT

EEN VERHAAL VOOR JONGENS

DOOR

REINOU D.

J. M. BREDÉE'S BOEKHANDEL EN UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
ROTTERDAM.

I.

PLANNEN.

De Vrijdagmiddag is voor de kinderen, die de school te Bergdorp bezoeken, erg prettig.

Bijzonder voor de 5e klas.

Daar hebben ze eerst een half uur zingen, dan rekenen en ten slotte een uur vaderlandsche geschiedenis. Vooral het laatste vinden alle kinderen mooi. Geen wonder ook. In de 5e klas is meester Balders. En die kan prachtig vertellen.

Als hij het leven der Batavieren beschrijft, of de tochten der Noormannen in gedachten laat meemaken, als hij de jongens rondleidt op een oorlogsbodem van Michiel de Ruyter, of de meisjes een kijkje laat nemen in een koopmanshuis der 17e eeuw, dan zijn alle kinderblikken gericht op meesters oogen.

Onder 't vertellen denkt niemand er aan, verkeerd te doen. Alle oogen tintelen, alle wangen gloeien, als meester de angstigste oogenblikken uit een veldslag beschrijft, of bijv. het lijden der Geuzen verhaalt.

't Is een Vrijdagmiddag in Juni. Meester Balders behandelt weer de geliefkoosde vaderlandsche geschiedenis. Stil, vol aandacht, luisteren de kinderen naar de keurige vertelling over: „De slag bij Nieuwpoort”.

Het is voor de kinderen of ze op een der duinen van het Belgische strand staan en vandaar zien de

landing der Nederlandsche troepen, de plaatsing der kanonnen, de aanvallen der Spanjaarden.

Hoe schoon weet meester den heldenmoed der Oranjevorsten te beschrijven.

Als hij iederen keer bij het vertellen van de aanvallen vraagt: „Wie zal 't winnen — wie het verliezen?” dan houden velen den adem in.

Maar een zucht van verlichting ontsnapt aan veler borst, als het slot der vertelling komt: Een schitterende overwinning voor Maurits. Een overwinning, die de edele stadhouder echter niet zichzelf toeschrijft, maar aan den Heere.

„Want,” zegt meester, „van zijn paard afstijgend, knielt Maurits in het mulle zand en brengt den dank van zijn hart aan God, die uit den hemel in genade en ontferming op Nederland en het Prinsen-leger heeft neergezien.”

Na de vertelling laat meester zingen, Ps. 44 : 1

O God, wij mochten met onz' ooren
 Weleer van onze vaad'ren hooren,
 Wat werk Gij in hun dagen wrocht,
 Hoe G' oudtijds hen met heil bezocht,
 Gij hebt de heid'nen door Uw hand
 Verdreven, dat zij 't erf verlieten
 Hen fel geplaagd, Uw volk geplant
 En op het weeld'rigst voort doen schieten.

De kinderen begrijpen goed, waarom meester juist dezen Psalm opgeeft.

Zij hebben immers gehoord van 't heil, waarmee God hun vaders bezocht.

Meester dankt en de school gaat uit.

Lokaal en gang zijn spoedig leeg. Overal zien we groepjes schoolmakers.

Piet Rolf, Dirk Slager, Kees Dam, Ko van Putten en Jan Karelsen, allen jongens uit de 5e klas en gezworen kameraden, loopen samen naar huis.

„Zie zoo,” zegt Kees Dam, „morgen hebben we weer een heelen dag om prettig te spelen. Maar wat?”

„Laat ons gaan zwemmen,” zegt Ko van Putten. „In den put op Rinkers' wei kan 't best.”

„Neen,” zegt Jan Karelsen, „dat doe ik niet. Vader wil volstrekt niet hebben, dat ik ga zwemmen. Alle vragen daarover is nutteloos. Daarom durf ik 't niet doen.”

„En ik mag ook niet,” antwoordt Dirk Slager.

„Laat ons dus wat anders bedenken. Weet jij iets Piet Rolf?”

Piet, de grootste en sterkste van het clubje, maar een zeer goedaardige en zachte jongen, zegt: „Ik zou wel willen visschen morgen, maar... ik kan niet. Laatst heb ik mijn snoer verloren, en vooreerst zal ik nog geen centen krijgen, om een nieuw te koopen.”

„Kijk,” zegt Ko van Putten, „daar heb je Kees Lammers. Laat ons hem vragen, hij weet altijd wat aardigs te bedenken.”

Kees Lammers zit ook in de 5e klas. Hij is nummer één en vooral een baas in aardrijkskunde en geschiedenis.

Kees wil de jongens op een draf voorbij loopen.

Dirk Slager springt hem echter voor de voeten, onder den uitroep: „Lammetje, waar is je herder?”

„Laat me loopen, Dirk”, zegt Kees. „Ik moet gauw thuis zijn,”

„Nou”, zegt Piet Rolf, „wacht een oogenblikje Kees. We praten er over, wat we morgen zullen uitvoeren. Je gaat toch ook met onze club mee?”

„Ja,” valt Ko van Putten in, „wat denk jij, dat we spelen moeten? Ik wil gaan zwemmen, maar de anderen niet.”

„Willen wel,” zegt Jan Karelsen. „Maar ik mag niet. Dat is heel wat anders.”

„Precies hetzelfde,” zegt Ko.

„Sammel nou niet,” zegt Piet Rolf, „zwemmen kan niet, en visschen evenmin.”

„Ik weet een mooi spel, jongens,” zegt Kees Lammers. „Zijn jullie den slag bij Nieuwpoort al vergeten? Ik niet hoor. We gaan oorlogje spelen. Er moet een leger van prins Maurits en een leger van hertog Albertus zijn.”

„Hoezee,” roepen de jongens, „ja, oorlogje zullen we spelen.”

„Ik zal er op slaan,” zegt Dirk Slager, en hij pakt bij voorbaat Jan Karelsen reeds bij zijn jas.

Dat bekommt hem echter slecht. Want Jan draait zich snel om, en weldra ligt Dirk op den grond.

„Ben je mal,” zegt Kees Lammers, „we gaan niet met vuisten of stokken vechten. Als Piet Rolf begint, kan hij ons allen wel bont en blauw slaan.”

Enfin, morgen zal ik wel zeggen, hoe we oorlog gaan voeren. Zorgen jullie, dat al de jongens van school 't van avond weten?

Om mooi te worden, moeten er minstens veertig zijn.

Jongens uit de laagste klas doen niet mee. Die gaan te gauw schreien. Wie van avond veel tijd heeft, moet maar een houten sabel maken. Allen, die zoo'n sabel hebben, kunnen officier zijn.

Nou, ik moet nog om voer voor m'n konijnen. Ik ga dus vlug naar huis. Ook zou ik graag een sabel maken. Bonsjoer, tot morgen!”

„Hoe laat,” vraagt Piet Rolf.

„O ja, dat moeten we nog afspreken,” zegt Kees. „Laat ons te negen uur bij elkaar komen, op den hoek van de Schoolstraat. En vooral probeeren, om een massa jongens bij elkaar te krijgen.”

Kees rent naar huis, de Veerstraat in. De andere jongens gaan ook naar huis. Maar weldra loopen ze de straten rond, om soldaten te werven.

Dat gelukt goed.

De meeste jongens zijn nieuwsgierig, of het nieuwe spel prettig gaan zal.

Natuurlijk zijn velen bezig sabels te maken. Want, wie zou niet graag officier zijn?

II.

OORLOG.

't Is Zaterdagmorgen negen uur.

Daar komt Dirk Slager aanloopen met een trompet. Lustig blaast hij zijn eentoonig toet! toet! toeoeet. Jan Karelsen heeft een oude trom.

Wel kan hij niet regelmatig roffelen, maar toch klinkt het telkens: rom, bom, bom! rom, bom, bom! rommedebommedebommedebom!

Op den hoek van de Schoolstraat loopen ongeveer vijftig jongens.

Sommigen hebben een oude sjako op, anderen een sjerp om, en de meesten zijn voorzien van kindergeweer en houten sabel. Als de hoornblazer en trommelslager verschijnen, gaat er een gejuich op.

Die muziek is echt! Ze hoort bij 't spel!

Wat een rumoer en gegons op de straat. Baas Prik, de kleermaker, kijkt eens om 't hoekje van de deur. Hij vertrouwt de jongens niet recht.

Stevens, de winkelier, bromt in zijn baard van: Kwajongens en rustverstoorders. Ja, zelfs de veldwachter is al een paar keer voorbij den troep gegaan, en heeft ten slotte gevraagd, wat de herrie beduidt. Als hij echter verneemt, dat de jongens slechts willen spelen, en straks buiten het dorp gaan, zoodat alle rustverstoring ophoudt, is de veldwachter tevreden en gaat heen.

Eindelijk komt Kees Lammers aanzetten.

Op hem wachten alle jongens.

Hij is de ontwerper van het spel.

„Kom je ook nog, langslaper,” zegt Ko van Putten.

„Misschien ben ik vroeger uit bed gestapt dan jij,” antwoordt Kees. „Ik kon niet eer komen. Maar laat ons niet langer talmen.

„Jongens” beveelt Kees nu, „gaat allemaal op een rij staan, tegen den muur van Stevens huis.”

Onmiddellijk gehoorzamen allen.

„Nou zullen we stemmen voor twee aanvoerders.

Je noemt dus twee jongens, waarvan je denkt, dat ze wel generaal kunnen zijn.

Je moogt alleen namen noemen van hen, die een sabel bij zich hebben. Bovendien, Dirk Slager of Jan Karelsen mogen niet gestemd worden. Die zijn hoornblazer en trommelslager. Opgepast dus!

Piet Rolf en Kees Dam moeten stemmen tellen. Jullie onthouden goed, hoeveel ieder heeft.”

De stemming duurt niet lang.

Veel namen worden niet genoemd. Met groote meer-

derheid van stemmen zijn tot aanvoerders gekozen: Kees Lammers en Ko van Putten.

De eerste behaalde zeker zooveel stemmen, omdat hij de beramer van het oorlogsplan is, en juist geknipt om als leider op te treden.

De laatste is wis en zeker gekozen, omdat hij de rijkste jongen van de school is, en daardoor invloed op velen heeft.

„Ik ben Prins Maurits,” zegt Ko van Putten.

„Nee ik,” zegt Kees Lammers, „ik heb een Oranjesjerp om.”

„Nee,” zegt Ko, „dat doe ik niet.”

„Zeur niet,” zegt Piet Rolf. „Ik zal mijn pet naar boven gooien. Dan raden, hol of bol. Wie 't raadt, is Prins Maurits.

Wat raad jij Kees?”

„Hol,” zegt Kees.

Goed — jij dus bol Ko!

„Eén, twee, drie! Hop!

Piet gooit zijn pet in de hoogte, en alle jongens staren naar boven. De pet draait om en om, maar blijft ten slotte „hol” liggen.

Kees heeft gewonnen. Hij zal Maurits zijn.

Ko van Putten moet Albertus verbeelden.

Nu de aanvoerders gekozen zijn, moeten de jongens in twee groepen verdeeld worden.

Kees en Ko mogen om de beurt een soldaat kiezen, totdat ieder evenveel manschappen heeft.

Bij Kees zijn o. a. Piet Rolf, Kees Dam en Jan Karelsen.

Dirk Slager is met zijn trompet bij Ko van Putten.

Als de soldaten in 't gelid staan, klinkt het: „Voorwaarts marsch!”

In twee hoopen trekken de jongens tot buiten de kom van het dorp.

Wat stapt Kees Lammers deftig aan 't hoofd van zijn leger.

„Links, rechts! Links, rechts!” kommandeert hij.

Of dan weer: „Sectie halt!” „Verander den pas!”

Evenwijdig aan 't Nederlandsche leger, stappen de Spaansche vendels. Ko doet in krijgshaftige houding niets voor Kees onder.

Toet! Toet! Toeoeoet! blaast Dirk. Bomrebomdebombom! Bom, bom! trommelt Jan.

„Soldaatje, als je de pas niet houdt, dan word je in de kas gedouwd, van één, twee, drie”, zingen de jongens.

Lachend kijken de menschen hier en daar naar het jongensgedoe.

Vermakelijk is het dan ook, de jongens pogingen te zien aanwenden, om regelmatig in den pas te loopen.

Daar de aanvoerders flink doorstappen, moeten sommige korte beentjes zich danig reppen.

Even buiten Bergdorp ligt een dijk, die den nieuwen dijk wordt genaamd. Hij heet zoo, omdat hij nog slechts een vijftig jaar oud is.

De polder, dien hij insluit, was vroeger schor en voor een honderd jaar nog zee.

Genoemde dijk is het vechterrein voor de Bergdorp-sche jeugd, of liever gezegd, die dijk moet de Nieuwpoortsche duinen verbeelden.

Hier zullen straks de Spaansche en Nederlandsche legers elkaar bekampen.

't Is alweer Kees Lammers, die moet verklaren, hoe men strijden zal.

Dirk Slager denkt nog altijd aan een vuistgevecht. Hij meent daarbij, velen der jongens wel aan te kunnen.

Maar zoo wil Kees het niet. „Kijk,” zegt hij, „Ko met zijn Spaansch leger gaat aan de andere zijde van den dijk. Ik blijf met de Nederlanders aan dezen kant.

Je ziet wel, dat aan weerszijden van den dijk veel molshoopen liggen. Welnu, de aarde daarvan is de grondstof voor kogels.

Je kneedt de aarde flink en hebt prachtige aardballen.

Die spatten uit elkaar, als je ze weggooit, precies als een sneeuwbal.

We zullen nu eerst een kwartier lang kogels maken.

Als die tijd om is, geven Dirk Slager en Jan Karsen het sein tot den aanval.

Dan begint dus de strijd.

Wie aan de zijde van den vijand kan komen, en daar diens kogels weet te bemachtigen, is overwinnaar.

Allen vinden het plan goed, en velen verwonderen zich over de denkkraft van Kees Lammers,

Wat reppen de jongens zich om ammunitie te maken. Op de hellingen van den dijk worden hier en daar stapels kogels gelegd.

Waar aan weerszijden een 25tal jongens werken, liggen weldra vijf- à zeshonderd kogels gereed.

Kees is zoo verstandig, dat hij tot een paar der kleinste jongens zegt: „Jullie moet niet mee gooien, maar onder den aanval steeds kogels maken. Anders hebben we te spoedig geen voorraad meer.”

Ko van Putten, die een horloge heeft, laat na het kwartier, het sein van verzamelen geven.

Kees Lammers gaat nu naar de kruin van den dijk, recht tegenover het leger van Ko.

De sjerp is aan een stok gebonden. „In naam van de Republiek der zeven vereenigde Nederlanden, moet ik het rooversnest Duinkerken hebben,” zegt Kees.

„Ik geef het nooit,” antwoordt Ko, „en zeg, dat jij, Maurits, een rebel, een muiter, een opstandeling zijt.”

„Dan verklaar ik je den oorlog,” zegt Kees. Hij plant den stok, waaraan de Oransjerp vastgebonden is, midden op den dijk en rent daarna tot de zijnen.

Nauwelijks is hij beneden, of Ko zet een stok, waaraan een zwarte doek gebonden is, naast de vaan van Kees.

Als Dirk en Jan 't trompetgeschal en tromgeroffel laten hooren, neemt de strijd een aanvang.

Vijf, acht, Spaansche soldaten, met Albertus aan het hoofd, stormen den dijk op.

Pats! Pats! Links en rechts gooien ze hun kogels in het prinselijk leger. Maar de Oranjeklanten, tien, twaalf tegelijk, gooien zoo snel hun kogels op de bestormers, dat deze terug moeten.

Nu rennen de Nederlanders de kruin op.

Zij willen er over raken.

O wee, echter!

Van twee, drie zijden bestoken de Spanjaarden hen zoo hevig, dat zij op hun beurt moeten wijken.

Een tijd lang vliegt een regen van aarde op en over den dijk.

De beide vlaggen, door de aanvoeders geplant, liggen reeds lang tegen den grond.

Kees en Ko loopen langs hun troepen heen en weer. Hun sabel zwaaien ze boven het hoofd, en telkens roepen ze; „Vuur! Vuur!”

En dan regent het weer aarde en nog eens aarde.

Een enkele maal gebeurt het, dat twee of drie dappere

soldaten tot op de andere zijde van den dijk geraken. Wat krijgen die een kogels om de ooren, eer ze weer behouden in hun eigen leger zijn.

Langen tijd vechten de beide legers met denzelfden moed, en geven elkaar geen krimp.

Maar eindelijk krijgt Albertus gebrek aan kogels.

Reeds moet het grootste gedeelte zijner soldaten eerst kogels maken, voor ze schieten kunnen.

Weldra merkt Maurits dit, en maakt van de gelegenheid gebruik.

Hij heeft geen gebrek aan ammunitie.

Omdat hij voortdurend kogels heeft laten maken, bezit hij nog meer dan honderd der aardballen.

Hij geeft nu het bevel: „Algemeene aanval! Ieder soldaat neemt vier kogels! Op den vijand in! Den dijk over!

Mikt goed! Voorwaarts! Vuur! Vuur!”

„Leve Prins Maurits”, klinkt het.

Als een wervelwind, stormen de jongens den dijk over. Pats! Pats! Pats!

Een regen van aarde komt op Albertus en de zijnen.

De Spanjaarden zijn verschrikt, hebben geen kogels meer, en slaan op de vlucht, tot ver buiten het bereik der vijandelijke kogels.

Maurits neemt de ledige kruitmagazijnen van den vijand in bezit, en is dus overwinnaar.

Albertus moet zich gevangen geven.

Op belofte, dat Duinkerken aan de Nederlanders zal komen, wordt hij vrij gelaten. Zoo is dus het jongensspel een goede nabootsing van den werkelijken strijd bij Nieuwpoort.

Spanje heeft ook hier verloren!

't Vechten is klaar. De jongens worden tot één leger.
Met wapperende vaandels en slaande trom trekt
men op Bergdorp aan.

Kees en Ko loopen voorop.

Jan Karelsen en Dirk Slager loopen achter den troep.

Het 'is bijna' twaalf uur, 'als de jongens het dorp
binnentrekken.

Na den middag willen velen weer oorlogje spelen.

Maar sommigen moeten boodschappen voor vader
of moeder doen.

Zoo ook Kees Lammers.

Daarom wordt met algemeene stemmen besloten,
dat de volgende Zaterdag weer oorlogje zal gespeeld
worden.

Ieder vindt het nieuwe 'spel mooi.

Velen denken: Wat is Kees Lammers toch een leuke
jongen! Wat kan hij altijd prettige jongensspelen
uitdenken!

III.

KEES LAMMERS.

De jongen, wiens naam boven dit hoofdstuk staat,
hebben we leeren kennen als een vluggerd, die de
kunst verstaat om mooie spelletjes uit te denken.

Laten we, omdat hij 't is, die voor zijn onvoorzich-
tigheid wordt gestraft, wat meer van hem vertellen.

Kees Lammers is de eenige zoon van een weduwe.

Zijn vader, in z'n leven een bekwaam onderwijzer,
is voor twee jaar gestorven.

Kees herinnert zich vaders sterven nog goed. Hij was toen negen jaar.

Een tijd van veel verdriet ligt achter hem. Moeder heeft sedert die droeve dagen altijd een lijdenstrek op het gelaat.

Na vaders dood hebben moeder en zoon de stad verlaten, en zijn op Bergdorp komen wonen.

Hier is 't niet zoo duur om te leven. Hier is de woninghuur lager.

Want bekrimpen moest juffrouw Lammers zich.

Het pensioen, dat zij ontvangt, is veel kleiner dan meesters salaris.

Ieder begrijpt, dat Kees na den dood van zijn vader, nog meer de lieveling is van zijn moeder, dan vroeger.

Niemand dan hij is haar overgebleven.

Kees is de appel harer oogen, haar trots.

Gelukkig, dat Kees de liefde van zijn moeder met wederliefde beantwoordt.

Altijd is hij er op uit, zijn moeder aangenaam te verrassen.

Het is een genot voor hem, zijn moeder plezier te doen.

Soms gebeurt het, dat hij 's morgens opstaat nog vóór moe.

Dan maakt hij vuur en licht, en brengt haar daarna een kopje thee.

Op een anderen keer bespaart hij eenige weekcenten, om een paar groote sinaasappelen voor haar te koopen.

Dan zegt moe wel, dat hij er ook wat van nemen moet, maar Kees doet dat nooit.

Menig keer heeft hij een stuk Unitas-chocolade voor moeder meegebracht. De omslagen der chocolade bewaart hij, want op iederen omslag staat een letter uit

het woord Unitas. Als je het geheele woord hebt, krijg je een horloge.

De a moet Kees nog hebben, maar die letter is er zelden bij.

Toen moe voor eenige weken ziekelijk was, heeft Kees een paar keer, zonder iets aan haar te zeggen, de keuken „gestoft,” en dat zoo goed, dat juffrouw Lammers daar weinig aan moest verbeteren.

Eén keer heeft hij na 't ontbijt zelfs geprobeerd de bordjes en kopjes te wasschen.

Maar nu kwam moeder tusschenbeide, met de woorden: „Ophouden Kees! Dat is vrouwenwerk. Je moet geen keukenpiet worden.”

Juffrouw Lammers onderwijst haar kind uit Gods woord.

Zij tracht bij Kees liefde aan te kweeken tot den Heere, tot den naaste en tot de natuur.

Gewillig luistert Kees naar moeder.

Eerbiedig hoort hij steeds, als moeder een geschiedenis uit den Bijbel voorleest. Met genoegen leest hij zelf iederen avond een hoofdstuk uit den Kinderbijbel.

Gedurig ook, houdt moeder haar jongen voor oogen, op school goed zijn best te doen.

„Als vader nog leefde,” zegt ze dan, „zou hij dat zoo graag gewild hebben.”

Kees gehoorzaamt.

Vandaar, dat in school zijn gedrag goed is.

Bovendien heeft hij een goed verstand van den Heere gekregen.

Zoodoende was Kees in de 4e klas altijd nummer één geweest, en is hij 't in de 5e weer.

Gaarne is Kees in 't vrije veld.

Hij houdt van dieren en planten, van boomen en bloemen, van vlinders en vogels.

Op zijn elfde verjaardag heeft hij een paar konijnen mogen koopen. Wat was hij daarmee in zijn schik. Trouw zorgt hij voor zijn beestjes. Om den anderen dag haalt hij voeder.

Twee dingen doet hij al bijzonder graag: Lezen en muziek maken.

Veel van vaders boeken, voor zoover hij ze hebben mocht, heeft hij doorgelezen.

In den winter leest hij altijd boeken uit de schoolbibliotheek, doch ook in den 'zomer weet hij boeken ter lezing te krijgen. Soms van vriendjes of buurjongens, vaak ook van meester Balders.

Zelf heeft Kees ook een bibliotheek. Een vijftigtal boekjes staan in zijn boekenkast, netjes gekaft en van een nummer voorzien.

Op den binnenkant van één der deurtjes, heeft hij zijn boekenlijstje gehangen.

Daarop staan de nummers en titels van zijn boeken.

't Liefst leest Kees historische verhalen, b. v. van Gerdes, als: „De Noord-Brabantsche Ossenkooper;” „De man van de Zilvervloot;” „De Franschen te Woerden” en dergelijke.

Geen wonder, dat hij daardoor, en ook door de vertellingen van meester Balders, groote liefde tot de geschiedenis des Vaderlands heeft gekregen. Hij raakt goed in de historie thuis, en weet heel wat te vertellen van Karel den Groote en Karel V; van Willem van Oranje en Willem III, kortom van de meeste helden uit de geschiedenis.

Van muziek houdt hij heel veel.

Vaders viool is zijn eigendom geworden. Reeds kan hij er een aantal eenvoudige versjes op spelen, ja, op de cither van moe weet hij zelfs Psalmen en Sankey-versjes ten gehoor te brengen.

Rondgaan met het zoogenaamde „knikkertje,” een zendingbus, waarop een knielende Javaan, die knikt als men een geldstuk in de bus werpt, is voor Kees ook een prettig werk.

Elk jaar kan hij vijf à zes gulden voor de zending afdragen.

Kees Lammers is niet, wat men noemt, een verwende, koppige, altijd in huis zittende, of klikkende jongen.

Neen, aan alle lafhartigheit heeft hij een hekel.

Gaarne speelt hij al de spelletjes met de jongens mee; meestal is hij in alles nummer één.

Als er over gesproken wordt, welk spel de jongens spelen zullen, wordt meestal dat spel gekozen, dat Kees aanwijst.

Als Kees Lammers een spel in 't hoofd heeft, kan het gerust gespeeld worden — het zal wel prettig zijn.

Loopen, springen, draven, haasje-over en ruitertje — knikkeren, vliegers oplaten, voetballen en petje-bal — pakkertje, straatje-om, en al de jongensspelen, die je bedenken kunt, speelt hij mee.

Alleen, dat mag tot zijn eer gezegd worden, als er onder 't spelen jongens zijn, die vloeken, ruwe of liederlijke woorden spreken of vuile taal slaan, dan speelt hij niet meer mee. Dan zoekt hij andere speelmakkers op.

Denk na dit alles evenwel niet, dat Kees geen verkeerdheden doet.

Zooals alle menschen, heeft ook Kees zijn gebreken. Kinderen bedrijven vaak heel wat kwaad. Sommige

kinderen zijn erg nieuwsgierig, anderen snoepen te veel, of leugenen licht, weer anderen stelen soms een cent, een stukje snoep, of een griffel.

Kees Lammers heeft het gebrek, dat hij onvoorzichtig is, onnadenkend en roekeloos doorzet, wat hem in 't hoofd zit.

Menig keer heeft moeder hem daartegen gewaar-schuwed. Vaak heeft zij Kees een verhaal verteld, waarin door onvoorzichtigheid ongelukken kwamen.

Als Kees eenmaal een plan heeft opgevat, iets beloofd heeft te zullen doen, of gezegd iets te kunnen, dan raakt hij daarvoor in vuur, en verliest hij alle voorzich-tigheid uit het oog.

Dan kent hij geen vrees. Dan moet en zal zijn wil gebeuren.

Schooljongens vinden zoiets mooi. Zij noemen een kameraad, die durft, dapper.

Dergelijke durf is meestal geen ware dapperheid. Het is hoogmoedigheid, trotschheid en onvoorzichtigheid.

Daar juffrouw Lammers weet, welk karakter Kees heeft, tracht zij hem geleidelijk tot voorzichtigheid te brengen.

Want meermalen ondervond ze reeds de gevolgen der onvoorzichtigheid.

Zoo laatst nog, toen Kees thuis kwam, tot de knieën toe nat.

„Hoe komt dat weer,” vraagde moeder.

Ja, natuurlijk, hij was in de sloot gevallen.

Bij Rinkers achter den boomgaard ligt een breede, vrij diepe sloot. Daar was Kees in gesprongen.

„Je zult nog verdrinken”, zei moe. „Vertel nu eens geregeld, hoe het toegegaan is.”

En toen kwam het: De jongens waren den straatweg naar Dalhuizen opgelopen. Eerst hadden ze tikkertje gespeeld, en holderdebolder over den weg gerend.

Daardoor was het troepje in uitgelaten stemming geraakt, en alle voorzichtigheid weg.

„Ik ben Herman de Ruyter,” had Kees geroepen, „en spring over de sloot, om aan de wreede handen van De Vargas te ontkomen.”

„Dat kun je niet,” riep Kees Dam.

„Jawel,” klonk het, „ik ben er al.” Dat was echter te vroeg gejuicht. Kees Lammers stond tot de knieën in 't water.

Moeder had nu het werk, spoelen en borstelen. Dat speet Kees wel, maar dat hielp niet.

Moeder had hem gestraft. Hij moest drie avonden reeds te zes uur naar bed.

Tijd voor verhalen lezen was er dus niet.

Maar een week later viel hij weer in 't kwaad der onvoorzichtigheid.

't Was bij het paaltje-springen. Kees verbeelde zich, dat hij over een erg hoogen paal kon wippen. Maar jawel, hij bleef er met zijn broek ophangen, en de broekspijp scheurde van boven tot onder.

„Zie je,” zegt moeder, als zulke dingen gebeuren, „ik geloof wel, dat je plan is, nooit meer onvoorzichtig te zijn. Zoolang je die beterschap alleen van je zelf verwacht, gaat 't niet.

Leer toch voorzichtig te zijn. Vraag den Heere dat Hij je voorzichtig make. Want ik ben bevreesd, dat je nog eens een ongeluk zult krijgen. En wat zou ik dan beginnen?

Ik ben altijd blij, als ik van meester Balders hoor, dat je goed leert. Je vader zou 't zóó graag gehad

hebben. Maar ik weet ook zeker, dat, als je vader nog leefde, hij tegen je onvoorzichtigheid zou opkomen.

Bid om een zachten, stillen geest. Die is schoon voor een kind."

In alle ootmoedigheid luistert Kees naar zijne moeder. Hij belooft zichzelve, naar haar vermaningen te hooren.

En werkelijk, zoolang hij zijn gewoon werk verricht gaat 't best. Maar als hij in 't spel opgewonden raakt is het mis.

Behalve onvoorzichtigheid, is het vooral ook de eerzucht, die hem doet dwalen.

Hij kan goed plannen bedenken. Die plannen wil hij uitvoeren, of 't mogelijk of onmogelijk is.

Zijn eer vordert dit, meent hij.

Al verliest hij alle voorzichtigheid uit 'het oog — zijn doel moet hij bereiken.

Zoo komen er licht ongelukken.

Kees zal dit ondervinden.

IV.

DE VESTING.

't Is de volgende Zaterdag.

Zooals de jongens hebben afgesproken, zal er weer oorlogje gespeeld worden.

Kees Lammers zal beslissen, of men dat op dezelfde manier als de vorige week zal doen — dan wel op een andere wijze.

De vorige week was het spel waarlijk prettig geweest. En toch onschuldig.

Niemand zal door een korreltje losse aarde een ongeluk overkomen.

Nu gaan de jongens met het spelen den verkeerden kant op.

Spelen zonder nadenken, de onvoorzichtigheid begint.

En — Kees Lammers is de aanleiding daartoe.

„Jongens,” zegt hij, als de club weer op den hoek der Schoolstraat staat, „verleden week hebben we den slag bij Nieuwpoort gespeeld.

Dat was een oorlog in 't open veld. Nu moeten we eens een vestingoorlog voeren.

We kunnen dat goed doen.

Op en aan den platten dijk liggen boomstammen. Met z'n allen rollen we die boomen bij elkaar, op een hoogen stapel.

Een aantal stammen leggen we evenwijdig met de kruin van den dijk. De andere dwars langs, en aan weerszijden op het eind van den eersten stapel.

Zoo hebben we een flinke verschansing, een goede vesting.

Een troep jongens gaan dan achter die boomen, en nemen flink wat kogels mee. De anderen probeeren in de vesting te komen.”

Alle jongens keuren het plan goed.

Toch zijn er enkelen bij, die denken: Ik wil eerst eens zien, hoe 't aan den platten dijk is. Ik weet nog niet, of ik wel mee speel.

De platten dijk ligt ongeveer een half uur buiten Bergdorp, en behoort bij de hoeve van baas Steenhoek, nog een kwartier verder gelegen.

In gesloten gelederen marcheert het leger naar het vechterrein.

De aanvoerders zijn weer Kees Lammers en Ko van Putten.

Zooals de vorige week, doen ook thans Dirk Slager en Jan Karelsen dienst als trompetter en trommelslager.

Weldra zijn de jongens bij den platten dijk.

Deze dijk wordt zoo genoemd, omdat zijn kruin aanmerkelijk lager en breeder is, dan die der andere dijken.

Aan beide hellingen hebben een rij knotwilligen gestaan. Deze zijn echter in Maart geveld. De kroon en wortels zijn weggevoerd, maar de stammen liggen nog steeds aan den dijk.

Het gras van den platten dijk is zeer kort. Gedurig is 't door de koeien en schapen van boer Steenhoek afgeweid.

Trouwens, de boeren laten de meeste dijken om Bergdorp niet afmaaien, doch afgrazen. Zoo is het b. v. met den polderdijk, den steendijk en ook met het oorlogstooneel van de vorige week, met den nieuwen dijk.

Nu de troepen bij den platten dijk zijn gekomen, loopen sommige soldaten uit het gelid.

Wel verbieden de aanvoerders dit, maar de jongens zijn zoo uitgelaten van pret, dat zij naar geen bevelen luisteren, maar onmiddellijk de geveldde boomen bij elkaar rollen.

't Grootste deel der jongens is echter zoo haastig niet. Ze zijn nog niet allen tevreden.

„We zullen wel aan den platten dijk mogen spelen,” zegt Kees Dam, „maar of we de boomen mogen verrollen, weet ik niet?”

„Mijn zorg,” zegt Ko van Putten, „mogen of niet, we nemen ze toch. Als boer Steenhoek komt, loopen we hard weg.”

„Neen,” zegt Kees Dam, „dat doe ik niet. Ik weet wel, hoe 't met ons spelen gaat. Als de boomen op stapels zijn gerold, en we houden op met spelen, dan

weet niemand van opruimen, en baas Steenhoek kan zorgen, dat z'n boomen op hun plaats komen."

„Daar is hij boer voor," zegt Ko van Putten. „Hij heeft arbeiders genoeg."

„Kom, Kees Dam," valt Piet Rolf nu in, „wees niet flauw; doe mee!

Als je denkt dat de boomen weer op hun plaats moeten, dan rollen we ze terug, als 't spel klaar is."

„Dat is niet noodig," zegt Dirk Slager. „Die boomen moeten toch eens naar huis gebracht worden. Als wij ze nu bij elkaar rollen, dan hoeft de boer met z'n paarden niet meer van boom tot boom te rijden. Dat is nog gemakkelijk voor baas Steenhoek."

„Dat is waar," zegt Kees Lammers. „Ik stond ook al bij me zelf te denken, zou 't wel mogen? zou het geen kwaad kunnen? Maar wat Dirk Slager zegt, is geheel waar. 't Geeft niks. Vooruit nu!"

Toch is Kees Lammers niet gerust. Hij weet heel goed, dat 't niet onschuldig is, wat de jongens gaan verrichten.

Maar, hij heeft den vesting-oorlog voorgeslagen, hij heeft zulke mooie vestingbouw-plannen, hij wil zoo graag aanvoeren en 't ontworpen spel doorzetten, dat hij niet kan terug gaan en zeggen: „Jongens, zonder toestemming van baas Steenhoek gaat het niet."

Dat zou al te flauw lijken. Wat zal Ko van Putten daarvan zeggen? Ko, die zoo gauw spot? Hij zal de jongens overhalen, toch te spelen. Dan kan hij, Kees Lammers, wel naar huis gaan.

Kees sust op die manier zijn geweten. Maar vrede heeft hij niet met de zaak.

Hij staat in twijfel of hij zal zeggen: „Laat één van

ons om verlof aan baas Steenhoek vragen, dan wel, of hij zonder toestemming het spel zal beginnen.

Eer men van baas Steenhoek terug is, duurt het nog een half uur.

En als de boer eens weigert?

Dan valt heel het mooie plan in duigen. Zoo beslist Kees, dat het spel voortgang moet hebben. Alle naarheid zal straks wel over gaan.

Hij geeft dan 't bevel: „Voorwaarts marsch!

Tot het midden van den platten dijk.

Twee aan twee over de kruin.

Aanvoerder van Putten met hoornblazer Slager voorop. Tamboer Karelsen achteraan! Voorwaarts!”

De troep zet zich in beweging.

Kees Dam blijft echter staan. Niemand let er op, dan Kees Lammers. En deze blijft eveneens staan.

„Toe Kees, doe nou ook mee. 't Zal zoo mooi gaan. Allemaal willen ze, waarom jij niet?” Zoo vraagt de aanvoerder,

„Neen,” weigert Kees Dam. „Ik doe het niet, zonder dat ik weet, of het mag.

Ik begrijp niet, dat jij zonder toestemming hier spelen wilt. Je weet niet, of de boomen op een hoop gerold mogen worden.

Liggen ze bij elkaar, niemand weet van opruimen.” Als je zegt: „Zie zoo, nou de boomen weg”, dan is deze te moe, een ander moet dadelijk gaan eten, een derde zegt, laat maar liggen.

Maandag hoor je dan: „De kwajongens hebben Zaterdag weer eens een boel geschopt. Vooral de jongens van: Dam, Slager, van Putten, Karelsen en de weduwe Lammers.”

Geblindeekt wordt hij een eind naar de vesting gebracht.

Ik bedank er voor, telkens standjes te krijgen. Boven-dien, meester heeft al zoo dikwijls gezegd, dat we op straat wat minder rumoerig moeten zijn, wat stiller en voorzichtiger moeten handelen.

Ik blijf bij mijn besluit. Ik doe niet mee."

„Halt!" roept Kees Lammers tot de steeds voort-trekkende soldaten.

De troep blijft staan, maar Ko van Putten roept dadelijk: „Maak voort, en laat Kees Dam loopen."

Kees Lammers kan niets tegen de woorden van Kees Dam inbrengen.

Hij moet toestemmen, dat alles waar is.

Maar nu teruggaan? Dat nooit.

Het uitgedachte plan zal volvoerd worden.

En, ongeduldig, verliest hij nu reeds zijn voorzich-tigheid, en bijt Kees toe: „Flauwerd, jij weet ook alles beter dan een ander." Meteen rent hij weg, naar de wachtende jongens.

Kees Dam gaat naar Bergdorp terug. Langzaam loopt hij voort, erg bedroefd. Want Kees Lammers is zijn vriend.

Toch doet Kees Dam 't beste.

Gehoorzaam is hij, omdat hij, zonder verlot, weigert op eens anders terrein te spelen.

Ook handelt hij *verstandiger* dan de anderen.

't Opstapelen van boomstammen op de helling van een dijk kan heel gevaarlijk worden. Aan zoo'n onvoor-zichtig spel doet Kees Dam niet mee.

En — wat de Bergdorpsche jongens thans gaan uit-richten, *is* gevaarlijk.

Hun spel zal bittere gevolgen hebben, gelijk uit het verloop der geschiedenis duidelijk blijkt.

.

Het leger is op de plaats van bestemming gekomen.

„Op de plaats rust!” kommandeert Ko van Putten.

De soldaten gaan aan de helling van den dijk zitten, de beide generaals Ko en Kees, staan voor den troep.

„Nu zal ik zeggen, hoe we den vesting-oorlog zullen voeren,” zegt Kees Lammers. „Zooals we afspraken, zullen we eerst wat boomen op een hoop brengen, een dertig ongeveer. Daar bouwen we de vesting van. Onze oorlog moet voorstellen, de inneming van 's Hertogenbosch door Prins Frederik Hendrik.

Jullie weet toch allemaal, dat Frederik Hendrik in 1629 die sterke vesting genomen heeft?”

„Ik weet het niet,” zegt Jan Karelsen, „De meester heeft het nog niet verteld.”

„Toch wel,” zegt Kees Lammers. „Toen we pas in de 4e klas zaten, heeft meesters Velders het verteld.

Maar, ik zal je 't nog wel eens verhalen.

's Hertogenbosch was een sterke vesting. De omgeving kon geheel onder water gezet worden. Zoo werd iedere stormloop schier onmogelijk. Prins Maurits . . .

„Die leefde toen niet meer,” roept Dirk Slager.

„Dat zeg ik ook niet, hou je mond!” gaat de verteller voort. „Prins Maurits had in zijn leven — hoor je 't Dirk Slager, in zijn leven — dikwijls beproefd, om de vesting uit Spanjes klauwen te rukken. Maar 't was hem niet gelukt. En 's Hertogenbosch gold voor onneembaar.

Frederik Hendrik wilde de vesting ook hebben. Daarom ging hij in 1629 de stad belegeren. Het water wist hij tot eigen voordeel te gebruiken, en ondanks een aanrukkend ontzettingsleger, heeft hij Den Bosch genomen, hoewel Grobbendonk” . . .

„Rabenhaupt bedoel je” — roept Dirk Slager weer, ditmaal om te plagen.

„Zoo — Rabenhaupt.” — „Ik dacht, dat die in 1672 Groningen tegen Bommen Berend verdedigde. Enfin, dat moet je maar eens uitzoeken.”

Grobbendonk dan, had de vesting moedig verdedigd, maar moest zich tenslotte overgeven.”

Dat belegeren, verdedigen en innemen van 's Hertogenbosch gaan we spelen!

Ko van Putten en 14 andere jongens, gaan straks in de vesting. Zij zijn Grobbendonk en zijn leger. Ik zal met de anderen probeeren in de vesting te komen. Ik moet wat meer soldaten dan Ko hebben, omdat hij achter de boomen kan wegkruipen, en ik niet.

Zoo gezegd, zoo gedaan.

Weldra zijn alle jongens bezig, de vrij zware boomstammen te verrollen. Dit gebeurt aan de minst helende zijde van den dijk.

Sommigen zijn handig in het wegrollen der boomen. Anderen kunnen de stammen haast niet wegduwen.

Na een kwartier hebben de jongens een dertig boomen bij elkaar.

Nu kan 't bouwen beginnen. Een moeilijk werkje voorwaar.

Eerst worden vier boomen naast, doch vlak tegen elkander gelegd, in loodrechte richting naar de kruin, op de helft van de glooiing.

Op de vier stammen worden drie boomen gelegd. Op die drie nog twee. Ten slotte bovenop nog één.

Dat sjoeren en sjouwen met die boomen kost den jongens heel wat zweet.

Een tweede wand wordt op twee meter afstand, op

dezelfde wijze gebouwd. Tegen deze zijwanden wordt een evenhooge voorwand geschoven.

Deze wand, die evenwijdig met de dijkhelling ligt, is vrij zwak. Er bestaat groote kans, dat de tien boomen in beweging geraken bij den minsten stoot, en alzoo naar beneden en in de sloot rollen.

Dat is gevaarlijk. Hoe licht kan een der jongens onder de boomen liggen.

Een achterwand heeft de vesting niet noodig. De dijkkruin is daar een natuurlijken wal.

Als alles gereed is, hoewel vrij zwak gebouwd, gaan de jongens weer aardballen maken.

Ofschoon dat goed vordert, duurt het toch een half uur eer men klaar is.

Dit komt, omdat zooveel kogels worden gemaakt. De strijd zal lang duren. Petten vol kogels worden door Ko van Putten en zijn mede-verdedigers binnen de wallen gedragen.

Tientallen kogels maken ook Kees en de zijnen.

Nog wordt de afspraak gemaakt, dat Grobbendonk, bij gebrek aan kogels, een vlag moet vertoonen. Dan zal er een wapenstilstand zijn, en nieuwe voorraden ammunitie worden gemaakt.

Als eindelijk Ko van Putten — dat is Grobbendonk — met zijn soldaten in de vesting zijn gegaan en Kees Lammers — dat is Frederik Hendrik — met zijn troepen een eind zijn weggetrokken, om straks op Den Bosch aan te rukken, is alles tot den oorlog gereed.

Vesting en verschansing zijn klaar.

HET ONGELUK.

De strijd begint. Lustig wappert de Spaansche vlag op den voorwal der vesting. De verdedigers hebben hun kogels in drie rijen op de uitstekende randen der boomen gelegd, zoodat zij bij het schieten niet behoeven te bukken, doch de munitie bij de hand hebben.

Ze staan achter hun verschansing tamelijk veilig. De vijandelijke kogels kunnen hen slechts bereiken, als ze loodrecht boven de sterkte worden gegooid. Dan vallen zij er in, maar verliezen veel van hun kracht.

De belegeraars daarentegen, staan open en bloot aan het vijandelijk vuur.

Van verre komt het prinsenleger aanrukken. Als het zoover van de vesting is, dat de soldaten nog buiten schot zijn, wordt halt gehouden.

Voor men tot den aanval overgaat, moet de vesting opgeëischt worden.

Piet Rolf zal dit doen. Geblinddoekt wordt hij een eind naar de vesting gebracht.

Dan komt een van Grobbendonks mannen, en brengt Piet voor den Spaanschen bevelhebber.

„In naam van Prins Frederik Hendrik, stadhouder van Holland en Zeeland, kom ik 's Hertogenbosch opeischen. Ik vraag een dadelijke en onmiddellijke overgave.”

„Wij zullen de vesting nooit overgeven, zegt de aanvoerder, maar haar bewaren, althans tot het uiterste verdedigen, voor haar wettigen heer, den koning van Spanje. Verder treed ik in geen onderhandelingen met opstandelingen en muiters.”

„Is dit je laatste woord?“ vraagt Piet.

„Zeker,“ zegt Ko, „en ik, Grobbendonk, gebied je, dadelijk de vesting te verlaten, want binnen een kwartier geef ik je aan mijn soldaten over.“

„Dan oorlog, tot de vesting gevallen is,“ roept Piet. Hij trekt, buiten de vesting gekomen, den doek van de oogen, en loopt op een draf naar Kees Lammers en zijn jongens.

Snel rukken de Hollandsche troepen nu op den onzichtbaren vijand aan.

Zij zullen echter eene harde noot te kraken hebben, eer ze de sterkte bezitten.

Dat blijkt al dadelijk.

Als ze binnen de vuurlinie gekomen zijn, vliegt de kogelregen uit de belegerde veste zoo dicht, dat onmiddellijk 't bevel moet gegeven worden: „Rechtsomkeert! Dan voorwaarts tot buiten 't bereik der vijandelijke kogels.“

Daar aangekomen, worden de kogels neergelegd, de soldaten zetten zich aan de dijkelling en Kees houdt krijgsraad met zijn officieren.

Besloten wordt, dat de helft der manschappen onder aanvoering van Piet Rolf tot voorbij de vesting zal trekken, om dan van twee zijden den vijand te bestormen.

De onderbevelhebber trekt met zijn soldaten tot voorbij Den Bosch.

Het is een moeilijke tocht. Van uit de vesting heeft men alles gezien, en de Spaansche soldaten staan gereed om uit de legerplaats den vijand daar beneden, terug te drijven.

Een regen van aarde komt op Piet Rolf en de zijnen, als zij in stormpas voorbij trekken.

Zonder echter manschappen te verliezen, geraakt Piet buiten schot.

Door het harde loopen, heeft de helft der soldaten de aarden kogels verloren. Deze moeten nieuwen voorraad munitie maken, voor ze kunnen stormloopen.

Als ieder weer voorzien is, neemt Piet zijn pet, steekt die op zijn sabel naar boven, en geeft het afgesproken sein aan Kees Lammers, dat hij gereed is.

Van twee kanten rukken thans de troepen op.

„Vuur, vuur!” roept Grobbendonk.

Naar twee kanten wordt zulk een regen van aarde verspreid, dat de beide Nederlandsche afdeelingen weer terug moeten!

Wat nu te doen?

De troepenmacht des Prinsen is in twee groepen gescheiden. Geen afspraken kunnen er gemaakt worden.

„Mannen,” zegt Prins Frederik Hendrik, „Den Bosch moet ingenomen worden, kost wat het kost.

Als we telkens stapvoets op de vesting aanrukken, worden we iederen keer teruggeslagen, en verspillen we ons kruit.

Een algemeene stormaanval in looppas moet er plaats hebben. Zoo hard we kunnen, rennen we op en over de boomen, gooien de kogels links en rechts zóó dicht op de Spanjaarden, dat ze zich op genade of ongenade moeten overgeven. De kogels moeten dus bewaard worden, tot je vlak bij den vijand zijt.

Piet Rolf moet dat ook weten.

Wie durft dwars voorbij den vijand naar Piet loopen, om het bevel over te brengen: „Als Dirk Slager drie keer op den hoorn blaast, is het algemeenen aanval in stormpas?”

„Ik durf, ik durf,” roepen velen.

Jan Luyk wordt als boodschapper aangewezen. Hij kan van alle jongens 't hardste loopen.

Jan knoopt zijn jas dicht, en rent weg.

O wee, echter! Vlak voor de vesting is de kogelregen zoo dicht, dat hij uit de oogen niet zien kan, struikelt en neervalt.

Twee, drie, van Grobbendonks soldaten komen van achter de boomen, loopen op Jan toe en . . . Jan Luyk wordt als gevangene triomfantelijk binnen de vesting gebracht.

Kees Lammers staat te stampvoeten.

In zijn binnenste is het nog niet rustig. Telkens denkt hij aan Kees Dam, en wat die gezegd heeft. En nu loopt het nog tegen ook.

Hij kan 't nu niet velen, den strijd te moeten verliezen.

Nu 't kwaad eenmaal gedaan is — en dat hij kwaad deed, voelt Kees heel best — nu wil hij zooveel mogelijk vruchten plukken van zijn plan. En daarom moet en zal hij winnen!

„Andere vrijwilligers voor!” roept Kees.

Ditmaal treedt Izak Hofman, een klein, maar dapper ventje vooruit.

„Ik zal gaan, Prins,” zegt Izak, „en bij Piet Rolf komen ook.”

Izak legt 't op verstandige manier aan. Hij gaat op zijn gemak tot een eind binnen de vuurlinie. Dan eerst zet hij 't op een loopen, is dus nog niet moe, als hij dicht bij den vijand is, en komt behouden bij Piet aan.

Izak brengt het bevel over.

De pet gaat weer omhoog. Piet is dus gereed.

Toet! toet! toet! klinkt het bij Frederik Hendrik. De Prins zwaait zijn sabel, en voorwaarts klinkt het!

Als paarden, rennen de jongens van twee kanten op de vesting aan, de kogels in hun linkerarm tegen de jassen aangedrukt.

Maar wat is dat nu?

Is er geen leven meer in de vesting? Geeft men zich zonder verweer over? Is de moed den dapperen Grobbendonk in de schoenen gezonken?

Reeds is de vijand een eind binnen de vuurlinie, maar nog verroert zich niemand in de vesting. Geen sein tot den aanval wordt gegeven, geen schot wordt gelost.

Dit alles is echter geen gebrek aan moed, geen versaagdheid, maar een krijgslist van Ko van Putten. Hij, Grobbendonk, een veteraan vergrijsd in den krijg, heeft maar al te goed begrepen, wat de Prins wilde.

Nog voor Kees en Piet afgesproken zijn, heeft hij tot zijn makkers gezegd: „Soldaten, een algemeene stormaanval zal straks plaats hebben. Beginnen we dadelijk te schieten, als de vijand binnen 't bereik van onze kogels is, dan zijn we reeds moe, als hij onze wallen nadert. Terugkeeren zullen zij niet! Daarom wachten we, tot de legers heel dicht bij zijn. Dan loop ik met zes man uit de vesting naar de prinselijke afdeling, Jan Karelsen rent met de overigen naar Piet Rolf en de zijnen. Snel moeten we handelen, zoodat de vijand verbluft is.

Ieder neemt zes kogels mee. Zoodra je van achter de wallen zijt, mik je bedaard op den linkerarm van je vijand: Daarin draagt hij zijn kogels. Als je nauwkeurig richt, kun je met één kogel al de kogels van je vijand vernielen. Dan zijn ze ineens zonder wapens, en moeten vanzelf terug.

Opgepast dus!"

Tot op vijftien pas is de vijand genaderd, als 't van achter de boomen klinkt: „Vooruit! Vooruit! Val aan!"

Als herten springen de jongens uit de verschansing. Zeven naar rechts, acht naar links.

„Val aan, val aan," roept Grobbendonk nogmaals. En Jan Karelsen beveelt: „Vuur, vuur!"

De Oranjemannen staan verbluft. Één oogenblik maar. Doch dat eene oogenblik is noodlottig voor hen.

Zooals Grobbendonk bevolen heeft, doen zijn soldaten. Ieder hunner vuurt op den linkerarm van zijn vijand.

Juist door het ééne oogenblik van weifeling der Nederlanders, hebben de Spaanschen goede kans om nauwkeurig te schieten.

Als dan ook de Prins, zich herstellend, roept: „Staat soldaten, staat en valt aan," is de helft van zijn leger de kogels kwijt.

Grobbendonk heeft nu vrij spel om te vuren en . . . hals over kop slaan de beide Nederlandsche afdeelingen op de vlucht. Drie jongens rollen omver en worden als gevangenen bij Jan Luyk gebracht. Deze mogen voor het verdere van den krijg slechts toezien.

Kees Lammers is bitter teleurgesteld.

Zal hij, de Oranjeman, 't moeten opgeven en zeggen: „Ik kan Den Bosch niet innemen?" Dat nooit! Winnen zal hij!

Er wordt een kwartier wapenstilstand gesloten.

De belegerden maken en dragen nieuwe hoeveelheden kogels binnen de wallen. Luide zingen ze.

Spottend zeggen ze: „De geuzen krijgen ons nooit!"

Ter weerszijde van de vesting, maken de stadhouderlijken eveneens groote hoeveelheden ammunitie.

Ieder begrijpt, dat straks de strijd nog heviger zal zijn, dan in de geleverde gevechten.

Als „verzamelen” geblazen is, spreken de aanvoerders, in krijgshaftige taal, hun soldaten moed in.

„Mannen,” zegt de prins, „er is alles aangelegen de vesting te veroveren. De geschiedenis zegt, dat Frederik Hendrik won.

Daarom moeten ook wij winnen. We zullen de geschiedenis bevestigen. Straks geef ik bevel tot den algemeenen aanval. Gaat dan dóór dik en dun, wijk niet, wijk nooit, staat pal en neemt de veste!”

„Soldaten,” spreekt Grobbendonk achter zijn boomen, „je weet, wie Kees Lammers is. Hij zal niet rusten, voor hij wint. Je kent zijn volharding.

En toch — laten we hem nu beschaamd zetten. Het kan. We hebben een sterke stelling. Toont denzelfden moed als straks, en we winnen.”

Bomrëbom! Bombom! Toet! Toeroet! klinkt het.

De strijd begint opnieuw.

„Nu of nooit,” roept Kees Lammers. Zelf heeft hij z'n sabel weggegooid, en ook kogels in den arm.

„Nu of nooit,” roepen al de zijnen, en van twee kanten stormen ze opnieuw vooruit.

„Vuur, vuur!” kommandeert Grobbendonk.

Een regen van aarde vliegt van achter de knotwilgen.

Enkele prinselijken verliezen hun kogels. Toch blijft niemand staan.

De geuzen schijnen thans voor niets te zullen wijken.

Grobbendonk doet weer een uitval. Nauwkeurig en

juist schieten de Spanjaarden. Velen der Nederlanders verliezen de ammunitie en vluchten.

Piet Rolf met zijn afdeeling houdt stand, maar die van Kees Lammers wijkt.

Dat is te veel voor Kees.

Bijna komen de tranen in z'n oogen. Alles rondom hem vergeet hij. Winnen zal hij! Het moet!

Met gebalde vuist loopt hij naar de afdeeling van Piet en neemt het bevel over.

Dan roept hij: „Vooruit, jongens! We moeten in de vesting! Het moet! Volg mij!”

Werkelijk — Ko van Putten wijkt. Tegen de taaie volharding der geuzen houdt hij 't ditmaal niet uit, en trekt binnen den beschermenden boomwal,

De Nederlanders, dit ziende, stormen vooruit en de gevluichte afdeeling van den prins daagt ook weer op. De moed herleeft bij Kees.

Kogelsvlug rent hij de anderen vooruit, den voorwand der vesting op en roept: „Weg met de Spaansche vlag!”

.....
 Maar nu gebeurt het ongeluk. De voorwal van boomen, die gemakkelijk van de dijkelling kan rollen, raakt door het beklimmen van Kees in beweging.

De dappere aanvoerder kan niet wegspringen en valt achterover. Een pijnlijken, alles doordringenden kreet, wordt gehoord.

De bovenste boom gaat over Kees heen, de tweede en derde stapel ook. De vier onderste boomen rollen tegen z'n voeten en blijven zoo liggen.

.....
 Het rumoer, gelach, en gejoel der jongens verandert

in doodsche stilte, als zij Kees zien vallen en zijn gil hooren.

De kogels worden weggeworpen, de sabels losgemaakt. Allen snellen naar de plaats des onheils.

In een nauwen kring staan de jongens dan om Kees. „Kees, Kees,” roept Piet Rolf.

Maar geen antwoord volgt.

Bleek als een doode ligt hij daar; de oogen gesloten. Een zacht kreunen wordt gehoord.

Enige oogenblikken kijken de jongens wezenloos op den ongelukkige. Allerlei gedachten doorkruisen hun brein: „Wat akelig hé! Zal Kees sterven? Heeft hij een been gebroken? Waarom hebben ze met de boomen gespeeld? Wat zal zijn moeder wel zeggen? Zou iemand schuld aan het ongeluk hebben? Wat moet er gedaan worden?”

Dirk Slager schreit. Hij draait zich om. 't Is hem onmogelijk, nog langer Kees aan te zien.

„Wat moeten we nu doen? verbreekt Ko van Putten de stilte.”

„Laten we hem weg dragen naar het dorp,” antwoordt Piet Rolf.

„Neen,” zegt Dirk Slager, „dat kan niet. Het zal te veel pijn doen, als we Kees opnemen. Ook is er niemand langs of bij den dijk te zien, wien we hulp vragen kunnen.”

„Zou hij een been gebroken hebben,” vraagt Jan Karelsen. „Jammer hé! Het spel ging zoo prettig. Wat zal juffrouw Lammers verschrikt zijn, als zij van 't ongeluk hoort.”

„Ja,” zegt Jan Luyk, „maar Kees was ook zoo onvoorzichtig. Hij liep zoo wild tegen de boomen op.

Terwijl ik gevangen zat, zag ik, dat de voorkant licht weg kon rollen."

„Zoo moet je niet praten," zegt Piet Rolf. „Had hem dan gewaarschuwd.

Trouwens, ik zou net zoo goed over de boomen gerend zijn. En wie niet?

We wilden allen in de vesting komen."

„Zeg liever, wat we doen moeten," zegt Ko van Putten. „Kijk eens, wat blauwe builen aan zijn hoofd. En zijn hand bloedt. Wat ligt dat rechterbeen raar. 't Is zeker gebroken."

„Doet hij z'n oogen nog niet open," vraagt Dirk Slager.

„Neen," zegt Izak Hofman. „Hij ligt maar steeds met gesloten oogen. Zou hij slapen?"

„Slapen," zegt Piet Rolf, „kun je begrijpen. Hij ligt buiten kennis!"

„Wat moet er gedaan worden," vraagt Ko van Putten nog eens. „We kunnén Kees zoo niet laten liggen. —

Maar we kunnen hier ook niet blijven. Wie verschaft raad?"

„Ik ga naar huis," zegt een van de jongens.

„En ik ook, en ik, en ik," zeggen velen.

„Neen," zegt Piet Rolf nu, „zoo gaat het niet. Niet wegloopen als onze kameraad en aanvoerder zoo'n ongeluk overkomt! Dat niet! Dat nooit! Het zou flauw en laaghartig zijn!

Als Kees mooie spelletjes weet uit te denken, hoezee, en vooruit! roepen, en als hij een ongeluk krijgt, wegloopen is te gemeen.

Ik weet goeden raad.

Jan Karelsen, Dirk Slager en Jan Luyk gaan hun

vader vertellen, wat er gebeurd is. Ik zal naar juffrouw Lammers gaan, om 't ongeval te verhalen.

Ko van Putten blijft met de anderen hier, en zorgt, dat niemand wegloopt.

Samen zijn we uitgegaan, samen moeten we thuis komen.

Vinden allen het plan goed?

Allen?

Tot straks dan!"

De vier jongens gaan weg. Ze zijn niet vurig van geest, of vroolijk gestemd, zooals straks, toen zij in hun verbeelding helden uit de Vaderlandsche Geschiedenis waren.

Met neergeslagen oog, droeven blik, bleek gelaat en ongerust hart, loopen ze naar Bergdorp, om het droeve nieuws te vertellen.

Dirk Slager schreit nog. 't Is hem, alsof hij nog bij Kees staat en die ziet liggen: bleek, bloedend, hier en daar blauw.

In het dorp gekomen, gaat ieder der jongens in de richting, waar ze hun droevige en moeilijk te zeggen boodschap moeten doen.

VI.

HET ONGELUK IN 'T DORP EN AAN MOEDER BEKEND.

Jan Karelsen, Dirk Slager en Jan Luyk gaan hun vader waarschuwen.

Piet Rolf gaat juffrouw Lammers verwittigen.

Jan Karelsen roept reeds: „Vader, vader, waar ben je? Kom eens!” als hij nauwelijks de klink van de timmersmanswinkel heeft opgelicht.

„Wat is er jongen,” vraagt Karelsen, de timmerman. Jan vertelt het gebeurde.

't Slot is natuurlijk, dat Kees Lammers nog aan den platten dijk ligt.

Een leelijk geval, mompelt baas Karelsen.

Dan gaat hij 't woonhuis binnen, en zegt: „Vrouw, door onvoorzichtigheid is Kees Lammers bijna verongelukt. Hij ligt aan den platten dijk, waarschijnlijk met gebroken been. Ik zal de fiets nemen, en gaan zien.”

Jan wil gauw terug naar zijn makkers.

Eerst moet hij echter aan moeder de heele geschiedenis vertellen.

Dirk Slager en Jan Luyk doen ook hun boodschap. Hun vaders zijn eveneens bereid, hulp te bieden en gaan te voet naar den platten dijk.

De moeilijkste taak heeft Piet Rolf te vervullen.

't Is, of er lood in zijn schoenen ligt, zoo wegen hem de beenen.

Wat zal hij tegen juffrouw Lammers zeggen? Hoe zal zijn boodschap worden opgenomen?

Hij heeft er nu berouw over, met het spel te zijn begonnen.

Hadden de jongens maar naar Kees Dam geluisterd, waarschijnlijk was het ongeluk dan niet gebeurd.

Baas Steenhoek zou zeker geen verlof gegeven hebben, om met de boomen te spelen. Hij zou het best begrepen hebben, hoe gevaarlijk dat kon worden en . . . hoe onvoorzichtig vele jongens zijn.

„Zal ik wel naar de juffrouw gaan,” denkt Piet. „’t Is zulk een nare boodschap.”

„Kom, ’t moet toch,” besluit hij eindelijk. „’k Heb ’t op me genomen, juffrouw Lammers met het gebeurde in kennis te stellen. ’k Zal dus gaan.

Hé, daar komt meester Balders juist aan.

Zou hij het ook reeds weten? Waarschijnlijk is dat niet.

„Als ik ’t eens aan meester Balders vertelde,” denkt Piet. „Misschien zal meester dan de boodschap aan juffrouw Lammers overbrengen. Dat is veel beter.

Meester, zal de juffrouw kunnen troosten en ik kan dat toch niet. Neen, ik zou zelf wel kunnen schreien. Vooruit dus! Naar meester toe!”

Piet spreekt zich zelf moed in, en steekt de straat over naar den kant waar de meester loopt.

De pet in de hand, de oogen naar den grond geslagen, vuurrood en verlegen vraagt Piet: „Meester, wilt U een oogenblik luisteren, als ’t u blijft?”

„Zeker Piet,” zegt meester. „Wat wil je me vertellen.”

Nu komt het verhaal. Eerst gaat het hortend en stootend, maar weldra heel vlot.

De oorlogsplannen, ’t verloop van den krijg, de vesting en het ongeluk met Kees — alles vertelt Piet.

En meester, ziet U we wisten niet of we wel met die boomen mochten spelen.

Kees Dam wilde hebben, dat we ’t eerst aan baas Steenhoek zouden vragen, maar dat wilden de anderen niet en nu is ’t ongeluk door onze onvoorzichtigheid gebeurd.

Nu zal ik ’t ongeval aan juffrouw Lammers moeten zeggen, maar . . . ik durf haast niet . . . ik weet niet, hoe ik ’t vertellen zal . . .

„Nu,” zegt meester, en zijn stem trilt, want hij is bedroefd over 't geval, „nu, ga maar terug naar uw makkers. Ik zal de boodschap aan juffrouw Lammers overbrengen.”

„Dank u wel meester,” zegt Piet. „Karelsen de timmerman, Slager de schilder, en Luyb de winkelier, zijn ook gewaarschuwd. Dag meester!”

„Goed! Dag Piet!”

Piet rent met verlicht hart weg.

Meester Balders gaat naar 't huis van juffrouw Lammers.

't Is voor hem ook een moeilijken gang.

Beter nog dan Piet Rolf, ziet hij den toestand in: schrik van de juffrouw, ziekte van Kees, als 't geen sterven wordt. Als er zes boomen over Kees zijn heen-gerold, zal hij in ieder geval zware verwondingen hebben.

Dan — medicijnen en dokter, een hoop geld, zorgen moeite en verdriet.

Dat komt nu alles door onvoorzichtigheid.

Meester zucht.

„Ziet,” denkt hij, „waar blijven toch de vruchten op de lessen, die je den jongens voorhoudt.

Telkens en telkens waarschuw je de jongens voor allerlei kwaad. En wat zie je?

Nu eens hoor je van vechten, dan weer verneem je klachten over straattaal, over rumoer, leugens, onvoorzichtigheid, ja, wat niet al?

Maar, laat ik niet klagen. Ik kan slechts onderwijzen, doch God moet den zegen er op geven. En Hij doet dat op Zijn tijd en Zijn wijze.

Zoo, in gedachten verdiept, heeft meester Balders de woning van de juffrouw bereikt.

Hij belt aan.

Vriendelijk wordt meester door de juffrouw ontvangen.

Maar wat valt 't hem moeilijk, om geregeld 't verhaal te vertellen.

Toch deelt hij alles nauwkeurig mee. Ten slotte zegt hij, dat juffrouw Lammers niet te ongerust moet zijn, en de zaak niet erger indenken dan ze werkelijk is.

Juffrouw Lammers heeft stil geluisterd. Sprakeloos zit ze neer, als het verhaal geëindigd is. Maar in haar hoofd bonst het: Kees verongelukt! Mijn eenig kind, mijn lieveling, misschien wel dood,

Dan roept ze plots: „Ach, mijn kind, mijn kind!

Zou God mij alles ontnemen? Heere, wees mij genadig.”

En daarna tot meester: „Meester, het is toch niet erger dan U gezegd heeft? Mijn jongen leeft toch nog?

„Zeker, zeker,” antwoordt meester. „'t Is alles, zooals ik U verhaald heb. Piet Rolf heeft 't mij zóó gezegd. Hij kwam naar uw huis, om 't U te vertellen. Hij durfde dat haast niet, heeft mij alles verteld, en daarna ben ik gekomen.”

„Gelukkig,” zegt de juffrouw. „Ik ga dadelijk zien. 't Is aan den platten dijk zei U?”

„Als ik U raad mag geven, blijf dan hier juffrouw,” zegt meester. „Piet Rolf is zoo verstandig geweest, om Karelsen den timmerman, Slager den schilder en Luyk den winkelier te laten waarschuwen. Die zullen er dus heen zijn, en U kunt er niets doen.

De dokter zal ook wel gewaarschuwd zijn.

Blijf dus thuis, en maak beneden het bed gereed voor Kees.

En dan zou ik, stil vertrouwend op den Heere, wachten tot men uw zoon thuis brengt.”

Juffrouw Lammers vindt alles goed. Ze is van dreef door de nare boodschap en kan slechts met moeite alles gereed maken voor de ontvangst van den gewonde.

Als alles klaar is, bidt meester met en voor de juffrouw. Maar vooral wordt voor Kees gebeden.

Wat blijkt het weer, hoe gelukkig het is, met al onze nooden in 't gebed tot God te mogen naderen, onze vele behoeften aan Zijn troon neer te mogen leggen, van Hem den troost te kunnen verwachten.

Door het gebed van meester Balders wordt de juffrouw veel getroost.

Als hij daarna nog eenige bemoedigende woorden tot haar spreekt, herkrijgt zij haar gewone kalmte.

Stil, doch nieuwsgierig, wachten beiden op de dingen, die komen zullen.

In 't dorp wordt weldra bekend, wat er gebeurd is.

Eerst spreekt men over verdrinken van Kees Lammers.

Maar als de vrouw van den timmerman verhaalt, wat Jan gezegd heeft, weten allen spoedig, welk ongeluk plaats had.

Zij, die met juffrouw Lammers goed bevriend zijn, en allen die haar gaarne mogen lijden, omdat zij een stille, godvreezende vrouw is, beklagen haar en zijn vervuld met een diep medelijden. Maar ook spreken zij hun toorn uit, over de toenemende ongehoorzaamheid en onvoorzichtigheid der dorpsjeugd, hoewel zij van Kees Lammers nooit brutaalheid of rumoerigheid hadden gezien, zooals van vele anderen.

Kees Dam, die in de buurt van Jan Karelsen woont, hoort ook van het ongeluk.

Wat schrikt hij.

Toch is hij blij, naar huis te zijn teruggekeerd.

't Heeft hem heel wat strijd gekost. Welke jongen wordt graag flauwerd gescholden, en voor laf aangezien?

En Kees Lammers heeft hem toch flauwerd en betweter genoemd.

Kees Lammers heeft dat gedaan, hij, die niet spoedig een hard woord zal zeggen, die haast nooit scheldt, met wien hij steeds zulke goeie vrienden is, met wien hij zoo vaak, zoo veel, zoo mooi heeft gespeeld.

Evenwel, Kees Lammers heeft verkeerd gedaan en niet Kees Dam. En — nu heeft Kees Lammers een ongeluk gekregen, ja, misschien is hij wel dood.

Straks heeft Kees Dam nog aan zijn moeder verteld, waarom hij zoo spoedig naar huis is gekomen. Moeder heeft gezegd: „Je hebt goed gedaan Kees. Het spijt me, dat Kees Lammers, die ik anders gaarne mag lijden om zijn vlugheid en vroolijkheid, die een goede kameeraad voor je is, nu het kwade doet.”

Kees Dam gaat den weg op van Bergdorp naar den platten dijk. Hij wil zijn vriendje zien, als het kan. Hij weet wat hij voor Kees doen kan. Bidden!

Meester heeft zoo dikwijls gezegd, dat jongens ook wel veel voor elkaar mogen, ja moeten bidden.

Uit zijn hart rijst het gebed omhoog; „Lieve Heer, wil met Kees zijn en hem in het leven laten, hem sparen voor zijn moeder, hem beter maken en hem weer mijn vriend doen zijn, om Jezus wil. Amen.”

De timmerman Karelsen is, zooals meester vermoed heeft naar dokter Fondane gefietst, en heeft in korte woorden de geschiedenis meegedeeld.

Dokter, die gelukkig thuis is, neemt zijn fiets en peddelt met den timmerman mee.

De schilder en de winkelier komen achterop.

.....
 Het is een eigenaardig gezicht, de groep kinderen, anders zoo vroolijk en dartel, daar in een kring te zien staan, met strakke blikken, bleek gelaat, als met stomheid geslagen.

Alles is nog aan den dijk, als toen het ongeluk gebeurde.

Rechter- en linkerwand van de vesting liggen nog opgestapeld.

Hier en daar ziet men neergeworpen sabels.

Enkelen hebben 't zwaard nog op zij.

Overal ligt er aarde over het gras verspreid. 't Lijkt wel, of een zaaier aarde heeft rondgestrooid.

Naast de zijwanden der veste liggen nog stapels aarden kogels.

In de sloot, beneden aan den dijk, liggen twee boomen, twee andere bijna aan den rand der sloot, twee wat verder af in 't gras en, in den kring van jongens, de vier overige stammen, waartegen nog altijd Kees Lamers ligt, met gesloten oogen, kermend en klagend. Zijn hand bloedt niet meer. Het gestolde bloed, wijst een dikke, donkerroode streep over pols en hand aan. Blauwe plekken heeft hij op 't voorhoofd. Zijn neus is geschramd, en z'n been gebroken.

Droeve toestand voorwaar.

Diep medelijden hebben allen met den kameraad, die daar zoo hulpbehoevend en met zooveel pijn neer ligt.

Een zucht van verlichting wordt gehoord, als dokter Fondane en Karelsen, de timmerman, komen.

Nu zal de angstige toestand wel overgaan.

Dokter ziet dadelijk, wat er is voorgevallen.

Eerbiedig treden de jongens op zij, als hij den gewonde nadert.

„Jongens,” zegt Karelsen, „gaat een eind den dijk op, straks zul je wel hooren, hoe 't met Kees gesteld is.

Niemand mag echter naar huis gaan. 't Moet onderzocht worden, hoe 't ongeluk heeft plaats gehad.”

Dokter knielt bij Kees neer en onderzoekt dezen.

Dat onderzoek duurt vrij lang.

Soms drukt dokter met de vingers op borst of buik van den gewonde. Dan kreunt Kees iets harder.

„Wat denkt U er van dokter,” vraagt Karelsen, als de geneesheer opstaat.

„Een ernstig geval Karelsen. 't Been is gebroken en evenzoo twee ribben. Dan nog inwendige kneuzingen en uitwendige niet minder. De jongen zal heel wat pijn lijden.

Die jongens-onvoorzichtigheid toch hé. Die rakkers kunnen zoo wild doen. Ze zien nooit gevaar.”

Slager, Luyk, de veldwachter, Piet Rolf, Jan Karelsen, Jan Luyk en Kees Dam komen ook aangestapt.

De kleine jongens gaan dadelijk naar hun kameraden, een eind verder den dijk op.

De mannen blijven bij den dokter en Karelsen, om te zien, wat er gedaan moet worden.

„Weet z'n moeder het geval,” vraagt de dokter, op Kees wijzend.

„Jawel,” antwoordt Slager, „ik heb gehoord, dat ze er op voorbereid is om den gewonde te ontvangen. De goede vrouw moet erg geschrokken zijn.

Meester Balders is er, om haar wat op te beuren.”

„Goed,” zegt de geneesheer. „En nu aangevat. Karelsen, haal jij de baar voor het vervoer van zieken, zooals je weet uit het „Groene Kruis” verkrijgbaar.

Ik zal intusschen een noodverband aanleggen.

Slager en Luyk blijven hier om straks bij het vervoer te helpen en de veldwachter wil wel zorgen, dat het hier niet vol nieuwsgierigen loopt."

Ieder doet, wat hem wordt opgelegd.

De veldwachter doet zelfs nog meer. De jongens moeten bij hem komen. Piet Rolf moet eerst vertellen, hoe alles gebeurd is. Daarna Ko van Putten.

De jongens vertellen beiden hetzelfde, en moeten erkennen, dat allen verkeerd deden.

De veldwachter, geeft hen een standje, omdat ze verkeerde dingen gedaan hebben.

Hij wijst hen er op, wat de gevolgen van onvoorzichtigheid kunnen zijn, en zegt ten slotte: „Als het weer gebeurt, maak ik proces-verbaal op. Ga gauw heen, rakkers!”

Ieder zoekt zijn sabel op, en loopt hard weg, bang voor de bedreiging van den veldwachter, maar niet minder voor straf, die hen wellicht thuis wacht.

De legers van Frederik Hendrik en Grobbendonk zijn verstrooid.

Oorlogje zal er vooreerst wel niet gespeeld worden.

Sommige jongens breken zelfs hun sabels aan stukken, alsof die de schuldigen zijn.

Spoedig komt Karelsen met de baar aan. Hij en de veldwachter houden die vast, Slager en Luyk tillen Kees voorzichtig op de baar.

Nu gaat de stoet den dijk langs, naar het dorp.

Voor de huizen te Bergdorp, zien we overal druk pratende mannen en vrouwen, want het is intusschen middag, en velen willen den stoet zien voorbij trekken.

Langzaam vordert men met den gewonde.

Als men de woning van juffrouw Lammers bereikt, wordt de baar neergezet en Kees door twee man binnengedragen.

Kees bemerkt van dit alles niets.

Hij ligt nog buiten kennis.

VII.

HOOP EN VREES.

't Is Zondagavond.

Rustig en stil is het op de straten van Bergdorp, stiller nog in het huis van juffrouw Lammers.

De kamer, waarin gisteren meester Balders ontvangen werd, is tot ziekenvertrek ingericht.

Daar zien we de juffrouw voor het ledikant zitten.

De droeve, lijdende trek, die zij altijd op het gelaat heeft, is nu nog meer opvallend dan anders.

Geen wonder voorwaar.

Haar eenig kind, de trots van haar hart, Kees, zal zij misschien door den dood verliezen.

Dokter is dezen dag tweemaal geweest, om te zien, of het verband goed om 't ingezette been zit, maar vooral ook, of Kees erge koorts heeft.

Veel heeft de geneesheer niet over den toestand uitgelaten, maar de juffrouw begrijpt, dat deze zorgelijk is.

Tegen meester Balders heeft dokter dan ook gezegd: „'t zou kunnen, dat Kees in leven blijft, maar veel kan ik er nog niet van zeggen. De ziekte is nog niet op haar hoogtepunt. We moeten afwachten, hoe de koorts verloopt.”

Treden we dichterbij 't ledikant, dan zien we Kees liggen, 't hoofd met een doek omwonden, roode strepen over het gelaat, schrammen, door de ruwe schors der boomen veroorzaakt, een doek om den pols.

Je zou niet zeggen, dat het zacht kreunende kind, dezelfde vlugge jongen is, die gister zoo vol vuur het spel wist te leiden.

Gelukkig, dat hij veel slaapt.

Dokter heeft gezegd, dat Kees veel rust behoeft.

.
Aan belangstelling heeft het de juffrouw dezen dag niet ontbroken.

Ze heeft hoofdpijn van al de drukte.

't Is dan ook zoo'n nare Zondag voor haar. Anders gaat zij tweemaal met Kees naar de kerk, en heeft buiten die uren geen werk.

Dan leest Kees voor uit den kinderbijbel, of uit een ander boek. Of wel, zij praten over vader, over de preek, of over school.

Maar deze Zondag is geheel anders verlopen. Rust heeft zij niet gehad.

Telkens heeft ze koude doeken op 't hoofd van Kees gelegd. In alles moet ze Kees helpen, want hij kan zich haast niet verroeren.

Ook heeft ze veel bezoek gehad.

Voor kerktijd 's morgens, is Slager reeds geweest.

Vervolgens zijn Oom Jan en Karelsen gekomen.

's Middags kwam Kees Dam. Hij heeft, op verzoek der juffrouw, de geschiedenis van 't spelen nog eens verteld.

Zoo is het uitgekomen, wat haar zoon tegen Kees Dam heeft misdaan.

Na het verhaal, heeft de juffrouw het hoofd geschud en gezegd: „Ik ben blij, dat ik dit weet. Mijn jongen heeft verdiende straf ontvangen. Tegen jou heeft hij ook verkeerd gedaan. Als hij beteren mag, moet hij je om vergeving vragen. Kom maar dikwijls naar je vriendje kijken. Je zult altijd welkom zijn.”

Op rustigen toon heeft juffrouw Lammers tegen Kees Dam gesproken.

Toch is het niet rustig in haar, en na het vertrek van Kees welt de bede in haar hart op: „Heere, wilt Gij het kwaad, dat Kees gedaan heeft genadig vergeven. Gij hebt hem rechtvaardig gestraft, maar, kon het zijn, wil hem nog voor mij sparen, wilt Gij hem doen genezen.

En mocht dat geschieden, Heere, geef dan, dat een stillen, gehoorzamen, voorzichtigen geest in hem kome. Een geest, U welbehagelijk, mij onderdanig. Wil dat geven om Jezus wil. Amen.”

's Middags is ook meester Balders geweest. Lang heeft hij met de diep beproefde vrouw gesproken. De woorden van meester, aan de Heilige Schrift ontleend, hebben haar bemoedigd.

Daarna is Ds. Hammerson gekomen. Vurig heeft hij voor moeder en zoon gebeden. Troostende woorden heeft hij de weduwe toegesproken.

Van Kees zei hij: „Op de catechisatie is hij altijd stil en gehoorzaam. Z'n vragen kent hij opperbest. 'k Beleef veel plezier van hem. Ik hoop later te mogen hooren, dat hij op straat het goede doet.”

Dit alles heeft juffrouw Lammers dezen Zondag beleefd.

Zij denkt er nog aan.

Het heeft haar geschokt.

De vrees is volstrekt nog niet geweken. Terwijl ze zich voor het ledekant zet, zucht ze: hoe lang nog?

Drie weken vervult groote vreeze het hart van juffrouw Lammers.

Vreeze heeft zij, dat haar kind zal sterven.

Menigmaal weent zij, als ze overdenkt, welk een ledigheid er in haar huis zal zijn, als Kees sterft. Hoe bedroevend het is, misschien ook het kind te moeten missen, nog slechts twee jaar na den dood van den geliefden echtgenoot en vader.

Te zwaar, te moeilijk wordt het haar, als ze op die droefheid en ellende ziet.

Toch tracht zij gedurig te bidden: Heere, niet mijn wil, maar uw wil geschiede. Leer mij in deze omstandigheden betrouwen op U.

Zoo kan ze vooral bidden, als ze in den Bijbel gelezen heeft. Wanneer ze daarin het lijden vindt van vele kinderen Gods als Job, en Aäron, en David.

Dan begrijpt en gelooft ze, dat God den mensch niet te veel oplegt, geen te zwaar kruis geeft en ons dikwijls het lijden toezendt, als beproeving van ons geloof.

Na zulke bemoedigende woorden schreit ze niet meer.

Drie weken duurt de vrees. Drie weken, die voor de juffrouw, en allen die in Kees belang stellen zijn, als drie maanden.

Maar daarna komt de *hoop, de blijde hoop*.

Den negenden dag na den bewusten Zaterdag, is de ziekte het ergst geweest.

Hevige koorts had Kees.

Driemaal is de dokter geweest.

„Nu,” zei hij, „nu komt er verandering in den toestand, ten goede of ten kwade.

Wanneer deze dag voorbij is, en Kees leeft nog, dan is naar den mensch gesproken het grootste gevaar geweken.”

Die dag heeft lang geduurd.

Weinig heeft het gescheeld, of Kees was gestorven.

Tot aan den rand van het graf is hij geweest.

Evenwel, de gelukkige wending kwam. Van nu af begon hij te herstellen. Wel ging dat heel langzaam, en was het gevaar nog niet geweken, maar de toename in beterschap werd goed zichtbaar.

En nu, na drie weken, zegt dokter: „Juffrouw, ik wil U feliciteeren met den goeden afloop van het ongeval. 't Gevaar is geweken, naar ik zien en oordeelen kan.

't Been moet natuurlijk nog drie weken in 't verband blijven, maar zal dan ook geheel genezen zijn.

De gebroken ribben zijn geheel klaar. De andere inwendige kneuzingen zijn ook bijna geheel genezen.”

Vandaar de *blijde hoop*.

Is het te verwonderen, dat de moeder vreugde-tranen schreit? Dat zij den dokter voor al de gedane moeite vriendelijk bedankt? Maar dat zij vooral den Heere, voor zijn barmhartigheid aan haar bewezen, vurig dankt?

Vrienden hebben de drie weken van vreeze menigmaal een bezoek gebracht.

Evenzoo verscheiden familieleden.

Kameraden van Kees hebben dikwijls aangescheld en gevraagd: „Juffrouw, hoe gaat het met Kees? Is het gevaar nog niet geweken? Wat heeft dokter gezegd?”

Aan die allen kan thans de blijde boodschap van den dokter gezegd worden.

Kees kan en mag nu reeds met moeder praten.

Hij doet dat veel.

Zonder dat moeder er naar gevraagd of over gepraat heeft, erkent hij zijn schuld.

Ook heeft hij den Heere om vergeving gevraagd.

Op den dag, dat dokter de verrassende woorden sprak, zegt Kees tot zijn moeder: „Moeder, mag Kees Dam van avond komen?”

Moeder begrijpt wel, waarom Kees dit vraagt.

Gaarne staat zij het verzoek toe.

Kees komt dan ook, en terwijl moeder in de keuken is, spreken de jongens over het gebeurde, en worden zij weer goede vrienden.

Kees Dam is blij, den geliefden vriend weer terug te hebben.

Kees Lammers is blij, dat de vriend, dien hij gescholden heeft, nu weer goed op hem is.

Als moeder in de kamer komt, begrijpt ze dadelijk, dat alles in orde is.

Piet Rolf komt dien avond ook. Reeds is 't de tweede maal dien dag, dat hij bij Kees Lammers is. 's Morgens is hij met konijn-voer geweest.

Piet heeft in al den tijd van Kees' ziekte, voor de konijnen gezorgd.

Waar deze dag zoo vreugdevol voor Kees Lammers en Kees Dam is, moet dat ook voor Piet zoo zijn.

Op verzoek van Kees, geeft juffrouw Lammers aan Piet een mooi boek: „Een zomer aan zee,” twee deeltjes.

Van de juffrouw krijgt Piet een kwartje. Hij is innig verheugd.

's Avonds-laet zet moeder zich nog voor het orgel.

Zij speelt Psalm 30.

Het tweede vers begrijpt Kees heel goed.

Daar staat;

Mijn God! Gij hebt mij, op mijn klacht,
Genezen, en mijn smart verzacht;
Gij hebt mijn ziel, door angst beroerd,
Als uit het graf weér opgevoerd:
Gij hebt het leven mij geschonken;
Ik ben niet in den kuil gezonken.

Moeder weent onder 't spel.

Maar het zijn vreugde-tranen.

In het avondgebed dankt zij in eenvoudige woorden
den God van alle goede gaven, die het zoo wel met
hen heeft gemaakt.

Zoo is de *vrees* geweken.

Maar de *hoop* blijft.

VIII.

VACANTIE.

Kees Lammers heeft vakantie.

Niet, omdat geen school gehouden wordt.

Het zal nog wel vijf weken duren, voor hij geheel
en al hersteld, naar school kan gaan.

Hij mag echter het bed verlaten, en aan tafel zitten.

Maar het been, dat gebroken was, moet op twee
stoelen rusten.

Het lijkt wel prettig, zoolang vakantie te hebben.

Kees Lammers vindt het echter niets plezierig.

Hij weet wel, als er school is en je kunt er niet
heen, dan raak je bij de kinderen van de klas achter.

Altijd is hij nummer één geweest.

Nu zullen velen hem vooruitkomen.

Dat is ook straf op zijn onvoorzichtigheid. Evenwel wordt er voor gezorgd, dat Kees zijn schoolwerk kan maken.

Meester Balders, die Kees graag lijden mag, komt op een avond de juffrouw bezoeken.

Hij heeft meegebracht:

1e Het leesboek, waaruit de 5e klas leest.

2e Het rekenboek en rekenschrift van Kees.

3e Het taalboek en schrift.

4e Het schrijfschrift.

5e Een atlas.

6e Het leesboek, met verhalen uit de vaderlandsche geschiedenis.

7e Teekenvoorbeelden, en het teekenboek dat Kees in school gebruikt.

Zodoende kan Kees z'n schoolwerk thuis maken.

Meester zegt: „Ik zal maar niet zeggen, hoeveel je van elk vak maken moet. Als je iets graag wil doen, dan ga-je-je-gang.

Alleen hoop ik, dat je niet uitsluitend één ding doet, bijv. het geschiedenis-boek uitlezen, en het andere laat liggen.

Als juffrouw Lammers het goed vindt — zegt meester tegen de juffrouw — zal ik iederen Vrijdagavond komen om met Kees het gemaakte werk te bespreken.”

Je begrijpt, dat moeder en zoon het voorstel van meester dankbaar aannemen.

Tot eer van Kees moet gezegd worden, dat hij nauwkeurig en netjes werkt. Omdat hij graag leert en vooral nummer één van zijn klas wil blijven, doet hij al zijn best op het werk en verricht hij veel.

Meester is altijd goed tevreden over hem.

Prachtig vindt Kees de geschiedverhalen.

Sommige gedeelten, als: de zeeslagen door Michiel de Ruiter gewonnen, de slag bij Waterloo en andere, leest hij twee of driemaal.

Nu Kees heel den dag vrij heeft, wordt dikwijls de geliefde muziek door hem beoefend.

't Gelukt hem, ondanks zijn gebroken been, de viool te bespelen.

Eenige moeilijke stukjes leert hij na veel oefenen met gemak spelen.

Vol ijver kan hij zoo één of twee uur bezig zijn, tot moeder zegt: „Nu zou ik ophouden, Kees, want ik zal hoofdpijn krijgen van de langdurige muziek.”

Dan wordt de viool weggeborgen.

Maar na een paar uur komt de cither voor den dag.

Vlug worden eenige psalmen of liederen gespeeld.

't Gebeurt dan wel, dat moeder stilzwijgend het hoofd schudt, en in zich-zelf een beetje lacht.

Maar zij denkt dan, ik zal Kees maar laten begaan. Wat ben ik blij, dat ik hem muziek mag hooren maken, dat hij nog bij mij is, in 't leven gespaard, zoodat ik niet eenzaam en alleen in dit huis moet wonen.

Daar hij al den tijd heeft, leest Kees veel.

Het ontbreekt hem niet aan boeken. Zelf heeft hij geen boeken meer, die niet gelezen zijn.

Maar hij mag al de Zondagschoolboeken van Kees Dam, Piet Rolf, Jan Karelsen, Ko van Putten, Dirk Slager en Jan Luyk lezen.

In 't geheel is dat een groote stapel.

Prachtige verhalen vindt Kees er onder als: „Liefde wint,” „Gezocht en gevonden.”

Ook meester Balders brengt menig mooi jongensboek mee voor Kees.

De mooiste boeken krijgt hij van Jan Rolf, een oudere broer van Piet. Jan is lid van de knapenvereeniging. Uit de bibliotheek van die vereeniging mag Kees lezen: „De jongens van de club,“, een verhaal, waarin {een jongen bijna zijn been breekt, en evenals hij te bed moest liggen.

Dan: „Blank en Bruin,“ een verhaal van een Nederlandschen en een Indischen jongen, die ten slotte neven waren. Verder: „Van Hollandsche jongens in den Franschen tijd en „Jaap Holm en z'n vrienden,“ ook twee prachtige jongensboeken.

Maar als je een jongen van elf jaar zijt, kun je niet altijd muziek maken, leeren of lezen — dan wil je ook spelen.

Zoo is het ook met Kees.

En er wordt voor gezorgd, dat hij spelen kan.

Op zekeren avond is oom Jan geweest met een legkaart van Europa.

Die legkaart is in een klein aantal kaartjes verdeeld. Op ieder kaartje staat een land, een gedeelte van een land, of een gedeelte der zee.

De kunst is 'nu, de kaartjes zoo tegen elkaar te leggen, dat ze samen één groote kaart van Europa vormen.

In den atlas kan Kees nagaan, of hij de kaartjes goed heeft gelegd,

Eenige avonden is hij daarmee bezig.

Dan verveelt het hem, want daar hij goed in de aardrijkskunde thuis is, kost het weinig moeite de kaart goed te leggen.

Liever speelt hij met het nationaal-kwartetspel.

Dat spel is leerzaam, om de kennis van de vaderlandsche geschiedenis uit te breiden.

Met drie, vier of zes jongens kan het gespeeld worden.

Telkens hoort Kees dan namen van koningen en stadhouders, vorsten en landvoogden, gouverneur-generaals en zehelden, vorstelijke en koninklijke personen, tot hij al die namen wel kan droomen.

Soms gebeurt het, dat niet drie, vier kameraden hem komen opzoeken, maar slechts één, bijv. Piet Rolf of Kees Dam.

Meestal wordt dan het dambord genomen, en doen de jongens hun uiterste best, de meeste damschijven te bemachtigen en zelf de meeste over te houden.

Piet Rolf kan 't beste spelen.

Hij wint haast altijd van Kees Lammers of Kees Dam.

Als de beide „Keezen” samen spelen, is 't steeds een harde kamp.

Nu eens wint deze, dan weer die. Zij kennen het spel ongeveer even goed.

Een enkele maal gebeurt het, dat moeder met de jongens meespeelt, kiemspel of pakspel, of iets dergelijks. Dat verhoogt de pret altijd, want zij weet onder het spel zoo leuk met de jongens te praten en te schertsen.

Zoo ontbreekt het Kees niet dikwijls aan gezelschap.

Toch willen zijn kameraden met 'het mooie weer liever buiten spelen, dan in huis.

Tegen Kees willen ze dit niet zeggen.

't Zou hem zeker spijten.

Om toch buiten te spelen, en tevens Kees plezier te doen, heeft Piet Rolf uitgedacht, de jongensspelen na

schooltijd niet op het schoolplein, maar voor 't huis van juffrouw Lammers te spelen. Dan kan Kees door de ramen 't zien.

Alle jongens vinden dit goed, voor het spel is dat hetzelfde.

Op een avond komt de heele troep aanzetten, de Veerstraat in.

Vlak voor het huis van de juffrouw wordt stil gehouden en begint het spel.

Je kunt denken, welk een leven en rumoer dat in de anders zoo stille straat geeft.

De juffrouw wil die joelende bende weg jagen, maar Kees verzoekt zoo dringend, het niet te doen, dat zij de jongens maar laat begaan.

Kees heeft nu afleiding genoeg in zijn eenzaamheid. Nu kan hij naar de jongens en hun spel kijken.

Vaak wordt „petje-bal” gespeeld.

Al de petten worden op een rij geplaatst.

Ongeveer drie à vier meter van de rij petten, gaan de jongens om beurt staan en gooien met een kaatsbal naar de petten.

Wordt in een pet gegooid, dan loopen de jongens weg. Maar de eigenaar van die pet rent naar zijn hoofdedksel, neemt den bal er uit en tracht één der jongens raak te gooien.

Gelukt hem dit niet, dan moet hij zijn pet uit de rij wegnemen en tot een volgend spel wachten.

Raakt hij een jongen, dan moet die uitscheiden.

Telkens als een bal in een pet wordt geworpen, of een jongen geraakt is, gaat een geschreeuw en gejuich onder de jongens op.

Kees is in gedachten bij het spel.

Ja, zoo kan hij er in verdiept zijn, dat hij roept: „Jan, gooi raak!” Of: „Mis Piet, je hebt verloren!”

Op een anderen avond spelen de jongens „haasje-over.”

Dan staan eenige jongens in gebukte houding en springen de anderen over hen heen.

Kees kijkt dan wel eens langs zijn beenen, en denkt: „Zal ik met dat gebroken been nog flink kunnen springen? Zal ik nog over den grooten Karel Meijer heen kunnen wippen?”

Knikkeren en bal-spel, soldaatje- en ruitertje spelen, straatje-om en blind-mannetje, wisselen zoo met elkaar af.

Kees kan dat alles wel zien, maar daarmee heeft hij er nog geen deel aan. 't Is dus niet te verwonderen, dat hij soms minder vroolijk gestemd, ja verdrietig is.

Als je de kameraden buiten ziet spelen, de mooiste spelletjes nog wel, en je moet dan in huis blijven, vele dagen lang, dan is dat niet prettig.

Of, als je met 't heerlijke zonnige weer wil gaan wandelen, maar je mag nog niet eens 't been buigen, dan zou je wel kunnen schreien.

Zoo gaat het Kees.

Maar dan is moeder de goede troosteres. Wanneer ze hem zegt, dat er nog zooveel reden is, om dankbaar te zijn, wanneer ze met hem zingt, of naar hem luistert als hij op viool of cither speelt, wanneer Piet Rolf de konijnen tot bij den stoel van hem brengt, of moeder een ruiker voor hem koopt — dan wordt hij weer vroolijk.

Toch denkt Kees ook nog aan het bedreven kwaad.

Soms wordt hij bang, dat hij later weer onvoorzichtig zal doen. Dan bidt hij; „Lieve Heer, wil mij toch voor-

zichtig doen worden. opdat ik U moge gehoorzamen en moe niet tot last zij."

.
 Zoo betert Kees goed, en gaan de dagen van de gedwongen vakantie nog snel voorbij.

De pijn is bijna geheel weg, en slechts als hij bukt of hoest, voelt hij die nog.

Na zes weken mag het verband van 't been en kan hij *leeren* gaan.

Kees denkt dadelijk wel te kunnen rondspringen.

Dat valt echter niet mee.

Hij kan niet alleen gaan.

Z'n moeder moet hem ondersteunen, alsof hij een klein kind is.

Kees vindt dit niets prettig.

Na een paar dagen kan hij echter moeders hulp missen, en gaat hij met behulp van een stokje door de kamer. Na een week kan hij vrij door 't huis rondgaan, en weldra weer net loopen en springen als vroeger,

Nu ook kan hij zelf de konijnen voederen. Bleek en vervallen ziet Kees er uit. Het is, of 't dezelfde Kees Lammers niet meer is. Toch zijn moeder en zoon daarover niet ongerust. Gisteren is dokter voor het laatst bij den patiënt geweest, en heeft toen gezegd: „Alles komt wel terecht. Loop maar een week veel in licht, lucht en zon. Maak flinke, echter niet te groote, wandelingen. Na die week kun je weer naar school.

Maar opgepast, baasje, dat je weer geen „Keesje-onvoorzichtig" wordt. Je breekt dan misschien weer een been.

Ik geloof echter, dat je wel voorzichtiger zult zijn, en geen les meer noodig hebt, om te begrijpen, dat onvoorzichtigheid kwade gevolgen kan hebben."

Trouw en ijverig heeft Kees gestudeerd, maar de laatste week van zijn vakantie legt hij boeken en schriften op zij.

Hij gaat de natuur in.

Bloemen en planten, boomen en heggen, vogels en vlinders — hij heeft ze in zóó langen tijd niet gezien, dat hij er behoefte aan heeft, die allen weer eens te aanschouwen.

In blijde en dankbare stemming begeeft hij zich op pad.

Vriendelijk groet hij de burgers op straat.

Velen kijken hem na, en sommige huismoeders zeggen tegen elkaar: „Wat zal juffrouw Lammers blij zijn, dat haar jongen weer hersteld is. Wat jongensonvoorzichtigheid al niet te weeg kan brengen. Kees is wel beter, maar hoeveel pijn heeft hij moeten lijden, hoeveel werk heeft zijn moeder gehad en hoeveel zal ze aan dokter moeten betalen?”

Kees hoort die gesprekken niet.

Stevig stapt hij door, om aan poel en vliet, weg en bosch, dijk en sloot te genieten van de schoonheid der schepping.

Dartel springt hij dan rond, en opgetogen komt hij thuis, vaak met een ruiker bloemen.

's Avonds mag Kees niet laat buiten zijn.

Hij zou te licht kou vatten.

Toch speelt hij reeds met de jongens mee.

Allen zijn blij, dat Kees weer in hun midden is. Kees doet in de spelletjes mee even vroolijk als vroeger.

Maar opgewondenheid, waardoor hij alles rondom hem vergeet, zich groot waant en doet, wat hij voorgesteld of beloofd heeft, mogelijk of niet, zien de kameraden niet van Kees.

De geleden pijn heeft een diepen indruk gemaakt.

't Is Vrijdagavond van de laatste vacantieweek. Ongeveer te zes uur komt Kees in huis zijn glas melk drinken.

„Nog twee dagen, m'n jongen,” zegt moeder, „en dan is je vakantie geëindigd. Je zijt zeker wel blij, dat je, zoo de Heere wil, a.s. Maandag naar school moogt?”

„Ja moe,” zegt Kees, „ik zal zeer blij zijn, als ik weer op de schoolbanken zit en daar meester Balders hoor vertellen. Ik heb nu wel een prettige week gehad, maar ik weet heel goed, dat zoiets niet echt is.”

„Nu,” zegt moeder, „ofschoon 't vooreerst wel vreemd voor me zal zijn, als ik dat jongensgedoe niet meer om me heen hoor, ben ik ook recht verheugd.

Wil in school een goed gedrag toonen en vlijtig leeren. Wees dankbaar voor 't geen meester Balders heeft gedaan. Je weet, wat hij voor je deed.

Je dankbaarheid kun je toonen, door vol ijver en vlijt te werken, door geen verkeerde dingen te doen, maar steeds het goede te zoeken.”

„Ja moe, ik zal 't doen,” zegt Kees, „en . . . en . . . zie je . . .”

„Nou, wat is er nog,” vraagt moeder.

„Ja, zie je . . . ik denk . . . , dat je heel veel aan den dokter zult moeten betalen. Dat is mijn schuld.

Wil je nu geld van mijn spaarbankboekje nemen, en voor 't betalen van de doktersrekening gebruiken?”

„Wil je dat geld dan zoo graag kwijt,” vraagt moe.

„Neen, dat niet,” antwoordt Kees. „Ik zou 't wel graag op mijn boekje houden, maar, ik heb het niet verdiend, en”

„Nu, daar zullen we maar niet meer over praten,” zegt moe. „Ik zal dokter wel betalen.

Houd je geld maar op 't boekje. Stellig heb je 't later hard nodig.

Zorg maar, dat ik door onvoorzichtigheid van je, geen tweede doktersrekening krijg.”

„O moe,” roept Kees, en hij valt haar om den hals, „wat ben je toch goed. Ik zal m'n best doen, en later voor je werken.”

.

Nog een verrassing is Kees bereid.

Dienzelfden Vrijdagavond komt meester Balders bij de juffrouw.

Kees is niet thuis.

Meester zegt: „Juffrouw, vindt U het goed, dat ik morgen namiddag met de jongens uit de 5e klas U en Kees kom bezoeken? Dan kan ik allen, terwijl ze Kees bij zich zien, de geschiedenis van het ongeluk verhalen.

Dan kan ik hen wijzen, hoe noodig 't is, gehoorzaam te zijn en voorzichtig in alle spel en werk.

Meteen is Kees dan weer opgenomen in de klasse, en gaan we na het bezoek aan U, naar de ruïne van het huis „Beemdzicht.” Kees mag dan natuurlijk ook mee.

Moeder vindt het plan goed. Ze waardeert de liefde, die meester voor zijn leerlingen heeft.

Om Kees te verrassen, zegt ze hem niets van meesters plan.

Hoe verwonderd staat Kees dus Zaterdagmiddag te kijken, als hij de jongens der vijfde klas, met meester Balders aan 't hoofd, de Veerstraat ziet inkomen en stilhouden voor hun huis.

Meester schelt aan, en de juffrouw laat allen in.
 Nu zegt moeder aan Kees, *hoe en waarom* dit bezoek
 plaats heeft. Hij vindt het erg leuk.

Moeder schenkt koffie en deelt koekjes.

Dan begint meester te vertellen.

Het ongeluk van Kees met de oorzaken er van.

't Verloop van de ziekte en de beterschap.

Vooraf wijst meester er op, welke erge gevolgen
 ongehoorzaamheid en onvoorzichtigheid kunnen hebben.

De jongens luisteren met aandacht.

Zelfs zij, die de geschiedenis door en door weten,
 als Piet Rolf en Kees Dam.

De jongens begrijpen goed, wat uit het ongeval te
 leeren is.

Zij nemen zich voor, geen onvoorzichtige spelletjes
 te spelen.

Aan oorlogje te voeren denkt geen meer.

Ze willen leeren denken en nadenken, ook over hun
 spel.

Als meester uitgesproken is, zegt hij nog: „Laat ons
 nu het versje zingen, dat we deze week hebben geleerd.”

De jongens plaatsen zich in twee groepen.

Tweestemmig wordt nu, op de wijze van „Ik had
 een wapenbroeder,” uit volle borst gezongen:

Jongens, wilt gij gaan spelen,
 Op weg, of wei of dijk;
 Wil toch voorzichtig wezen.
 't Is steeds gezien voor dezen,
 Dat God het kwade straft,
 Dat God het kwade straft.
 't Vriendje, dat we bezoeken,
 Heeft 't ondervonden ook,
 Door onvoorzichtig spelen,

Veel wonden moeten helen,
 Veel lijden kwam hem toe,
 Veel lijden kwam hem toe.

Maar God wou hem nog redden,
 Van een gewis verderf,
 In 't leven hem behouden,
 Opdat we leeren zouden,
 God steeds te geven eer,
 God steeds te geven eer.

U willen wij nu danken,
 Barmhartig God en Heer,
 Voor 't leven, dat gespaard werd,
 Voor vreugde, die gezien werd,
 Bij moeder en bij zoon,
 Bij moeder en bij zoon.

Aandachtig luistert Kees naar het versje, dat zoo geheel op hem toepasselijk is.

Moeder is er zeer door bewogen.

Na het zingen drukt zij geroerd de hand van meester, en bedankt hem, zoowel als de kinderen.

Als allen de konijnen van Kees bewonderd, en zijn boeken, viool en cither hebben gezien, vertrekt de stoet naar de ruïne.

Kees gaat ook mee.

Onderweg zegt Piet Rolf tegen Kees: „Zooals meester Balders is er geen tweede meester hé?

Jongen, wat is het tegenwoordig weer prettig, om hem de vaderlandsche geschiedenis te hooren vertellen.

'k Ben blij, dat je nu ook weer school komt. 't Mooiste gaat nu komen, de tijd van de gouden eeuw.”

.

Zoo eindigt de gedwongen vacantie.

Zoo is er ook 't einde van de straf op de onvoorzichtigheid.

Want, al is die straf door velerlei oorzaken verlicht, Kees voelt toch terdege, dat hij loon naar werk heeft ontvangen.

IX.

BESLUIT.

Drie jaar zijn verlopen, sedert de gebeurtenissen, in de vorige hoofdstukken verhaald.

In drie jaar kan heel wat gebeuren, kan heel wat veranderen,

Wie nu nog een kind is, is over drie jaar wellicht een knaap, die op 't vak gaat, of studeert, of werkt op 't veld, of in de fabriek.

Te Bergdorp is in drie jaar ook heel wat veranderd.

De jongens uit 'de vijfde klas van toen, zijn thans knapen van veertien en vijftien jaar.

We willen nog eenmaal zien, hoe 't onze oudere en jongere Bergdorpsche vrienden gaat.

Allereerst *Kees Lammers*.

Drie jaar tijds hebben hem een stuk grooter doen worden, hebben hem heel wat veranderd.

Toen was hij een elf-jarige, losse, vroolijke, maar ook onvoorzichtige jongen — thans is hij een flinke, vroolijke, bedachtzame knaap.

Twee jaar heeft hij nog de lagere school te Bergdorp bezocht.

De bovenmeester Hamersen vond, dat Kees zoo'n

vluggerd is, dat hij op zekeren avond juffrouw Lammers bezocht en zei: „Juffrouw, U moet Kees laten studeeren. Hij is zoo'n bolleboos, dat het jammer zou zijn, als hij voor een handwerk bestemd werd.

Ik weet wel, studeeren kost veel geld, maar daarin zal voorzien worden.

Als U 't goedvindt, dat hij studeert, zal ik 't andere wel regelen.”

Moeder vond het opperbest.

Zij wenschte niets liever, dan dat haar jongen mocht studeeren.

Haar man zou 't ook gewenscht hebben.

Hoe dikwijls had zij er over nagedacht, wat Kees zou worden.

En nu kwam deze ongedachte zegening.

Hoe dankte zij den vriendelijken hoofdonderwijzer, maar vooral ook den Heere.

Nadat Kees de lagere school had doorloopen, heeft hij nog een jaar les gehad van meester Hamersen.

Voor een paar maanden deed Kees toelatingsexamen voor de kweekschool te Dalhuizen. Hij is glansrijk geslaagd.

Zoo gaat Kees thans naar de kweekschool.

Als de Heere hem in 't leven spaart, zal hij zeker een flink onderwijzer worden, de steun voor zijn moeder.

Juffrouw Lammers, is nog altijd dezelfde, goedge juffrouw.

De bekende lijdensstrek is veel verzacht, sedert zij zooveel plezier van Kees beleeft.

Alles, wat in haar vermogen is, doet ze om Kees aangenaam te zijn. Ze moedigt hem aan bij de lessen. Steeds houdt zij hem het goede voor.

En gelukkig, Kees beantwoordt de moederliefde met een kinderlijke wederliefde en onderdanigheid.

Kees gaat nu ook ter knapenvereeniging en behoeft dus nu niet ziek te zijn, om boeken uit die vereeniging te lezen.

Meester Balders, is en blijft dezelfde prettige meester. Z'n vijfde klas heeft niets dan lof over hem.

Jaar in, jaar uit, vertelt hij nog des Vrijdagmiddags de vaderlandsche geschiedenis. En dat op dezelfde prettige wijze, als toen Kees Lammers in de vijfde klas zat.

Dat de jongens zijn vertelde veldslagen nabootsen, zoodat er ongelukkigen komen, hoort meester echter niet meer.

Gelukkig ook.

Piet Rolf heeft de school ook reeds lang verlaten.

Piet deed op school wel goed zijn best, maar hij is toch niet vlug genoeg, om te studeeren.

Z'n ouders arbeiden op 't veld en kunnen dus weinig missen voor Piet.

Maar hij is best tevreden. Hij is vierde knecht bij baas Steenhoek, en leert goed met de paarden omgaan.

Met Kees Lammers is hij goed bevriend.

Al zal de eene waarschijnlijk onderwijzer worden, en de andere slechts veldarbeider — de jongens zijn en blijven vrienden.

Samen gingen zij op school. Samen gaan zij ter knapenvereeniging, en samen ook maken zij 's Zaterdagavond menige wandeling.

Den platten dijk hebben zij nog vaak bezocht en je kunt denken, dat de geschiedenis met de boomen dikwijls is opgehaald.

Dirk Slager zal schilder worden.

Reeds gaat hij met zijn vader mee op karwei.

Met zijn vroegere kameraden, is hij goed bevriend, al kan hij door zijn werk minder met hen omgaan.

Hij houdt nog veel van plagen. Vooral Kees Lammers moet het vaak ontgelden. Zoo durft hij wel eens voor Kees de pet afnemen en zeggen: „Dag meester Lammers.”

Maar dan weet Kees ook, wat hij zeggen moet en klinkt het terug: „Dag Rembrandt, of: dag Jan Steen.”

Jan Karelsen wil timmerman worden, evenals zijn vader. Hij bezoekt nu de ambachtschool te Dalhuizen, dus in dezelfde stad waar Kees Lammers kweekschool gaat.

Tweemaal in de week zijn Jan en Kees gelijk klaar met de lessen.

Samen fietsen zij dan naar Bergdorp.

Zoo wordt de oude vriendschap onderhouden.

Alleen is 't jammer, dat Jan Karelsen niet zoo goed leert, als Kees Lammers.

En 't zal wel zoo zijn. Op de Bergdorpsche school kon Jan nog al eens knoeien.

Veel straf heeft hij daarvoor ontvangen.

Van *Ko van Putten* kan helaas niet veel goeds verteld worden.

Zijn vader is één der rijkste inwoners van Bergdorp.

Nu denkt Ko, dat kinderen van rijke menschen geen beroep moeten kiezen, maar als doe-nieten mogen blijven rondloopen. Zoo is het echter niet.

Zoo heeft meester op school 't ook niet geleerd, maar wel, dat ieder mensch, rijk of arm, werken moet, al is 't op verschillende wijze.

Vooral in de jeugd, mag de tijd niet in ledigheid doorgebracht worden.

Ko luistert niet naar dergelijke vermaningen.

We hopen zeer, dat dit nog veranderen zal. Want de Bijbel zegt: „De hand des vlijtigen zal gezegend worden;” maar ook „De luiaard zal gescheurde kleederen dragen.”

Kees Dam zal, als hij 't beleven mag, de voornaamste van onze Bergdorpsche jongens worden,

Hij gaat nu in Dalhuizen op een school, waar hij velerlei moeilijke dingen leert.

Het volgend jaar zal hij een examen afleggen.

Als hij slaagt, studeert hij voor dominee.

Kees is en blijft, wat hij als schooljongen reeds was, een nederige, zachte, trouwe jongen.

Menigmaal is er in 't huis van juffrouw Lammers gesproken over de geschiedenis met de boomen.

De juffrouw denkt er altijd met schrik aan, welke droeve dagen zij toen beleefde. Maar haar hart is ook vervuld met dankbaarheid aan den Heere.

Hij heeft het zoo in alles welgemaakt.

Kees heeft geen zier last meer van de bekomen verwondingen.

Zelfs de doktersrekening — de schrik voor Kees — was erg meegevallen.

Kind'ren, wilt toch leeren,
 Voorzichtig steeds te gaan,
 Gehoorzaam steeds te eeren,
 Wie hooger dan je staan.
 Dien kind'ren wil God geven
 Genade, zegen, vreed,
 Voor die zijn wil weerstreven,
 Is Zijne straf gereed.